

PDF Compressor Free Version

Энсиэли

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

○ Нам улуунун хаһыата ○

1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

1996, 2005 сылдарга республика бастыг хаһыата

2009 с.
Муус устар

18

күнэ
Субуота
№ 49-50
(10187)

Хайдах олордугут, ыаллар?

СЭРГЭХТИК, ТҮБҮКТЭЭХТИК

Бу ый уон күнүттэн чэпчэтиллэх сурутуу сагаланна. Соторугаабыта Түбэҕэ бара сылдьан почтаҕа сырыттыбыт. Почта начальнига Л.Н. Дьяконова кэпсээбитинэн, сурутуу мөлтөх эбит. Арай, «Энсиэли» хаһыакка син добуоччу. Ааспыт сыл бастагы агарыгар түбэлэр «Энсиэли» хаһыаптыгар баара-суоҕа 9 киһи суруттарбыт этэ. Быйыл эбиллибиттэр — 25 ыал суруппут. Оттон «Саха сирэ» — 12, «Якутия» — 1, «Кыым» — 21, «Якутск вечерний» — 2. Көстөрүн курдук, республика киин хаһыаттарыгар сурутуу быстар мөлтөх. Ол сыаналара ыарахан кытта сибээстээх эбит. Сордохтор бириэмэтигэр кэлбэт, сонун ааһан хаалбыт хаһыат ааҕыахпыт баҕарбаппыт диир суруппаттар.

Почтаны олохтоох дьаһалта таһар. Нэдиэлэҕэ иккитэ хойутаабакка кэлэр эбит. Суруттарыны таһынан кроссвордары, скандвордары, дьыһа-уокка, хаһаайыстыбаҕа, доруо-

буйаҕа, оҕо-урууга сыһаннаах сурунааллары сакаастылар. Хата, ол атыгыга хамаатык барар, былдыаһа-тараһа бүтэрэн кэбиһэллэр, прилавокка өр сытырбаттар диир начальник Лира Наумовна кэпсир. Сибээстэрэ цифровой. 82 ыал телефоннаах. Аныгы үйэ ирдэбиллэнэн нэһилиэннэ сотовой сибээскэ наадылар. Туох баар төлөбүр почта нөҕүө аһар буолан, дьыһаана сабыллыбат.

— Хаһыат, сурунаал былдыаһык, көр ити, прилавок кураанах. Сибээспит үлэлиирэ наһаа үчүгэй. Оҕолорбутугар телефонну олобобут. Хаһыатта сырыттыннар, булабыт. Аны харчы ыыттахпытына, күнүнэн тийэр. Тута бланкабытын факстаан иһэллэр. Онон почтабыт тигинэчи үлэли турара абыраллаах, сэрэгхтик олобобут. Нэһилиэккэ, олохтоохторго, биһиэхэ, саамай наадалаах, олоххо — дьаһаахха көмөлөөх тэрилтэ инникитин сайдан, үлэтэ өссө кэнээтин, — диир ыйдаагы уотун-күөһүн төлүү, сиэннэригэр харчы ыыта кэлбит Түбэ биир убаастанар, кырдыаҕас олохтооҕо Л.Ф. Дьяконова.

Хаартыскаҕа: Почта начальнига Л.Н. Дьяконова үлэтин түгэнэ

Л. УВАРОВСКАЯ

КЭСКИЛЛЭЭХ, ЧӨЛ ОЛОХТООХ НЭҢИЛИЭККЭ

Ааспыт нэдиэлэҕэ Түбэ нэһилиэгэр тийэн үлэни-хамнаһы, дьон-сэргэ хайдах дьаһанан олохторун билсэтибит. Түбэ Нам селотуттан 80 км ыраах сытар. 11362,51 тыһ. га иэһиннэр. 431 киһи олохтор. Хаһаайыстыба ахсаана 127. «Кытыл», «Орто кытыл», «Аартык» диир түөлбөлөргө араас үлэ сүрүннэр. Нэһилиэк сэбиэтигэр 7 депутат талыллан үлэлиир, коллегия 7 чилиэннээх. КДН (предс. Федоров К.К.), дьахтар сэбиэтэ (предс. Григорьева В.Н.), аҕа сэбиэтэ (предс. Попов Е.Р.), ветераннар сэбиэттэрэ (предс. Гуляева М.А.), ыччат түмсүүтэ (лидер Егоров А.А.), оскуолаҕа төрөппүт комитетта (предс. Гуляев П.В.) төһүү күүс буолаллар.

Баһылык — эдэр эрчимнээх киһи Константин Константинович Федоров Түбэ төрүт олохтооҕо, оскуоланы манна бүтэрбит, орто оскуола бастагы выпускника. Киһи манньк сээрэгэтэ: «Быйыл икки улахан үбүлүүйдээх тэрээһин буолуохтаах. Ол курдук Түбэ көтүөтө, биллиилээх тутуучу, государственнай деятель Н.С. Охлопков 80 сааһа ыам ыйын 7 күнүгэр — төрөөбүт күнүгэр биһиэхэ бэлиэтэниэхтээх, правительствоттан тахсан кыттыахтар. Киһи көргөнэ Мария Егоровна Түбэттэн төрүттээх, онон олорбут дьыһэт музей буолуохтаах. Н.С. Охлопков биһиги нэһилиэкпит сайдыытыгар улахан өнгөлөөх, оскуола, оҕо саада, кулууп, суол тутуугар, электричество кириитигэр киһи быһаччы көмөлөөх. Иккис улахан үбүлүүйдүт — оскуолабыт 85 сыла. Бу улахан тэрээһингэ оскуола эрэ буолбакка, нэһилиэннэ бүтүүнэ эмиэ бэлэмнэнэ сылдьар.»

Түбэҕэ чөл олоҕу тутууга утумнаах үлэ барар. 1985 сылтан нэһилиэк чөл олох зонатынан биллэриллэбит. 2000 с. СР правительствотун уураабынан Түбэ нэһилиэгэ Саха республикатыгар чөл олох тирэх киининэн бигэргэтиллибит. «Силис» диир 5 хайысхалаах программа бигэргэтиллибит уонна 2010 сылга диири сайдыы концепцията ыһыныллыбыта. Чөл олох доктринатын олоххо киллэриигэ үлэ хайысхалара бигэргэммиттэрэ. Ытыктылыбыт үлэ түмүгүнэн нэһилиэк улууска биир бастыгынан биллэр. Олохтоохтор, чу-

олаан ыччат спордунаан актыыбынайдык дьарыктанар, уусуран самодельельноска кыттар. Быйыл НПК-га буолбут баскетбол күрэхтэһиитигэр 1-кы миэстэни ылбыттар, волейболга, стендовой ытыгыга 2-с буолбуттар. Спортивнай олох сайдарыгар аротнай спотсаала тутулуубута улахан оруоллаах, ыччаттар манна кэлэн дьарыктанан куһаҥан дьалыктыган тэйиллэр. Сыл аайы улуус таһымнаах «Үрүн уолан» конкурсу буолар, быйыл 9-с төгүлүн ытыллыбыт. «Үрүн күөл» кубогар волейболга күрэхтэһиилэр ситиһиллээхтик бараллар, бу күрэхтэһии быйыл 7-с төгүлүн буолбут. Быйыл ОДьКХ үлэһиттэрин спартакиадага манна буолбут, олохтоох ОДьКХ хамаандата 5 тыһ. солк. суумалаах сертификатынан бэлиэтэммит. Спорду, чөл олоҕу батыһыыга «Дыгын ооньнууларын» 6 төгүллээх чемпионна, Түбэттэн төрүттээх Николай Дьяконов оруола улахан, дьон киһини холобур онгостор. Хас сир аайы курдук манна да иһэр дьон бааллар, ол эрэри кинилэри кытта утумнаах үлэ барар, кэпсэтии түмүгэр 1 иһэр ыал. 12 иһэр киһи арыгыларын быраһыттар. КДН учуотугар биһир да оҕо турбат. Оҕо сайынны сыһыанан тэрийиигэ улууска тарҕанын сөптөөх уопуттаахтар. «Кулаада» бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта Р.Г. Лукин дьыһаана биригээдэтин тэрийэн сайын аайы оҕолору үлэлэтэр. Атын хаһаайыстыбалар эмиэ үлэлэтэллэр. Маны таһынан «Саһарҕа» республикатаагы лааҕыр, волонтердар лааҕырдар

бааллар. Студеннары киллэрэн туран нэһилиэккэ 101 ыччат баар. Куроракка үөрэнэр студеннары кытта сибээһи быспат инниттэн кыһыгы каникулга көрсүһүү тэриллэр. Онон спортивнай күрэхтэһиилээх, культурнай программалаах, төгүрүк остуулаах, дискотекалаах буолар эбит. Орто оскуола статуһа ыһылыбытын кэннэ оҕолор үөрэххэ кирииллэрэ үрдээбит. Оскуоланы бүтэрбит оҕолортон 12-тэ үрдүк үөрэҕи бүтэрбит, 1 оҕо иккис үрдүк үөрэҕин бүтэрээри сылдьар. Баһылык Константин Федоров төрөөбүт нэһилиэгэр агротуризм тэрийэр, туризм өрө тутар баалаах. Оччоҕо дьон кэлэн Түбэ кэрэ айылҕатын көрөн дуоһуйан, сынньанан, доруобуйаларын тутсаран барыа этилэр. Соторугаабыта Польшаттан кэлэ сылдьыбыт ыалдьыттар, Серошевская олоҕун үөрэтээчи Михаил Кшонжек «үчүгэй сир эбит, үлэлэниэххитин наада» диир эпит.

Түбэ биһир киһи туттар уонна хараһын харатын курдук харыстыыр, республикаҕа биллибит сиринэн Үрүн Күөл буолар. Манна 1974 с. «Үрүн күөл» республикаҕа биллэр заказник тэриллэн айылҕата харыстанар. 1996 с. «СР ордук харыстанар айылҕа территорияларын туһунан» диир сокуон тахсыбытын кэннэ «Үрүн күөл» заказник республиканын суолталаах ресурстар резерват буолбута. Бу күөлгэ балыктааһынга аукцион тэриллээхтээх, 2009 с. ахсынньыгыгар дылы Г.Д. Дьяконов балыктааһынга көңүл ылбыт. Дойдуларын харыстыыр сылтан нэһилиэк дьаһалтата айылҕа харыстабылын министрствотун кытта сөбүлэһиигэ илии баттаспыт. Никадаҕа, Бельскай диир сиргэ үүтүн тутарга 4 киһилээх биригээдэ барыахтаах. С.С. Сидоров егеринэн ананан үлэлиэхтээх. Үрүн Күөлгэ эбии даамбалары онгоруу үлэтэ барыахтаах. Быраһаатта ытан үскэтэр санаалаахтар.

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр)

БИЛСИНГ: САҢА САЛАЙААЧЧЫЛАР

1. «Ленагазсервис» АО начальнигынан Луковцев Станислав Иннокентьевич ананан үлэлээн эрэр. Кини урукку начальник Р.С. Шапошников солбуйааччыта этэ.
2. Н. Рыкунов аатынан улуустаагы библиотека директорынан Софронова Майя Романовна ананан үлэтин саҕалаата. Урут «Бири ньыгыл Россия» партия эппизиттир секретара этэ.
3. Федеральной почтовой сибээс улуустаагы үзельин (почта) начальнигынан Алексеев Василий Семенович ананаммыта. Бу иннинэ кини ОДьКХ-га үлэлээбитэ.
4. Типография директорынан Чирков Степан Иванович ананан үлэлиир. Ол иннинэ Модукка «Тунал» сүөһү комплексин директора этэ.
5. ЗАГС отделын салайааччынан Кокарева Марина Дмитриевна ананна. Инники Н. Рыкунов аатынан улуустаагы библиотека директорынан үлэлээбитэ.

Бэлэмнээтэ В. РЫКУНОВА

Улуус нэһилиэктэригэр

ТААТТАЛАР САЛБАНҢА УОПУТ АТАСТААЛАР

Таатта улуунун Игидэй нэһилиэгин баһылыга Максимов П.В. алтыа буолан Салбан нэһилиэгэр кэлэн уопут атастаһан бардылар. Айаннара уһунуттан, суол нэксизиттэн салыннылар. Сайынны өттүгэр алаастар аһара уулананнар дьон сатыы сылдьалларын итэбэйбэттэр. Салбанҥа кинилэри нэһилиэк баһылыга Габышева Е.П. бэйэтин үлэһиттэринин көрүстэ. Нэһилиэгин туһунан, үлэ-хамнас хаамытын сиһилии кэпсээтэ. Игидэй баһылыга Максимов П.В.: «Екатерина Петровна кэпсээнигэр элбэҕи бэлиэтэним, ити суруммулуттан улахан аһара да туоллабына син үчүгэйдик үлэлэтим диир эдим, мин дьонум совхоз ыһылыабыттан санаалара уларыа илик, наар бэйэлэрин диэки тарда, ылар, онгортор баҕалаахтар. Эһиги үлэһитин сиһилии кэпсээбит, үчүгэй өртүгэр тардыһы тахсыа», — диир уонна бэйэтин нэһилиэгин туһунан кылгастык кэпсээтэ. Баһылык эдэр — 26-та эрэ. Нэһилиэккэ барыта 1969 ынах сүөһү, онтон ыанара 729, сылгы 1284, биэтэ 689, 17 бааһынай хаһаайыстыба баар. Оттонор ходоһа 1170 га. Нэһилиэккэ 816 киһи олохтор. Кэпсээнин бүтэрэн Екатерина Петровна нэһилиэгин историята суруллубут кинигэни туттарда. Чэйдээн баран оскуолалары, араас тэрилтэлэри сэргээн көрдүлэр, ордук үтүгү тутар собуоту, онно туруоруллубут улахан холодильнигы көрөн сөхтүлэр. Кулуупка кырачааннар концерттарын көрдүлэр. Хонтуораҕа тэрилтэлэр салайааччыларын информацияларын истэн, ыйыталаһан барыдары ыллылар. Нэһилиэк делегация тэринэн Тааттага көрө-истэ барарыгар ыңгырдылар, алгыс ылан дойдударыгар айаннаатылар.

Салбан нэһилиэгэр «Салбан сонуннара» диир хаһыат тахсар. Хаһыат иккис нүөмэригэр баһылык Габышева Е.П. информацията бэчээттэммит. Тэрилтэ салайааччыларын уонна нэһилиэк сэбиэтин холбоһуктаах муньахтара буолан ааспыт. Сайылыктааһын, бюджеттэн үбүлэнэр детсад, оскуола тэрилтэлэрин сир нолуогуттан босхолоһун, Салбан нэһилиэгин историятыттан улууска тахсар кинигэҕэ киллэртэри, уулуссалар ааттарын саһардан онгоруу тустарынан боппуруостар көрүлүбүттэр.

2007-2008 сс. ыһылыбыт танкеткалар саппаас чаастара Саха сиригэр көстүбүтүнэн уонна сыаналара олус ыараханан улуус баһылыгын дьаһалтынан, «Наматодор» тэрилтэҕэ (сал. Федоров А.С.) онгорторо биэрэргэ сөбүлэспит. Онгоһулар түгэнигэр нэһилиэк наадатыгар туһалыахтаах.

Ветучаастакка Лугинова Д.А. салайааччылаах ветбыраас Прокопьева Ф.А., ветфельдшер Корякин А.П. нэһилиэк ынах сүөһүтүн, сылгытын барытын, нэһилиэннэ 97 ытын, 31 куоскатын көрөн-истэн олоһоллор. Бүгүнгү туругунан 109 ынах төрөөтө. Ыттаах дьон регистрацияҕа, быһыыга улгумнук аһаллар. Ыт регистрациятыгар атыр ыкка 300 солк., тыһы ыкка 500 солк. төлүүлэр.

Посельская А.С. начальниктаах почта үлэлиир. Нэһилиэккэ барыта 38 ааттаах хаһыат, сурунаал аҕыах ахсаанынан да буоллар сурутуллар. «Кыымна» 32, «Саха сиригэр» 6, «Кэскилгэ» 17, «Энсиэлигэ» 35 сурутуулаахтар.

Кулун тутар 28-29 күннэригэр Намна дьахталлар үһүс спартакиадалара буолла. Элбэх сыраллаах күрэхтэһии түмүгэр 18 хамаандаттан Салбан хамаандата үһүс миэстэни ылла.

Улуустаагы дуобат федерациятыгар 5 сыл председателинэн үлэлээбит Соловьев М.Д. Салбанҥа дуобакка сеанс биэрдэ. Кинини утары тобус киһи оонньоото, ол иһигэр 7 оҕо. С.С. Зверев, И.И. Игнатьев, Урсун Аммосов кыайдылар.

Оскуола оҕолоро регионна уонна республикаҕа ытыллар тэрээһиннэргэ көхтөөхтүк кытталлар. Онтон үчүгэй түмүктээх үлэлэрин аһыннаха: 2008 с. декоративнай-прикладной искусствоҕа 10-с кылаас үөрэнээччитэ Колесов Кеша «Томторболоох чорооно», Артамонов Жена (11 «а» кыл.) «Саха быһаҕа» сертификатынан бэлиэтэнилэр (сал. Бурнашев С.Г.). 2009 с. Тулаҕагы ытыллыбыт «Кочневская аабыларга» Саина Габышева (6-с кыл.) сертификат тутта.

Оскуолалар музейдарын күрэхтэһиитигэр Салбан оскуолатын музейа (сал. Жиркова Н.Н.) 2009 с. Аммосовскай аабыларга «Оскуола оҕолорун гражданскай-партиотическай иитиигэ оскуола музейин оруола» диир темаҕа дакылаат ааһан 1-кы миэстэни ылан сертификатынан бэлиэтэннэ

Макар ЖИРКОВ,
РФ Журналистарын союһун чилиэнэ

КЭСКИЛЛЭЭХ, ЧӨЛ ОЛОХТООХ НЭИЛИЭККЭ

PDF Compressor Free Version

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр)

Нэилиэккэ быйыл үгүс тууу үлэтэ былааннар. Ол курдук, 4 квартиралаах арболит дьэ тутулуохтаах, 200 тыһ. солк. көрүлбүт. Маһа кэрдиллэ сылдьар. «Эрэл» ТХПК-ны кытта дуоғабардаһан арыы собуота тутулуохтаах. Билигин эргэ объекка муус устар 16 күнүттэн үүт туттарыахтаахтар, ол дьэ өрөмүөннэнэн турар, дьон медкөрүүлэрин баран үүт туттарыа бөлөмнөр. Маны таһынан типовой ветучаастак тутулуохтаах, маһа киллэриллэн эрэр. Аны туран 2011 сылга диэри Культура учаастагар хотон тутулуохтаах, маһын «Кулаада» бааһынай хаһаайыстыба бөлөмнөзөбит.

Кыаммат ыаллары гаастааһын программатыгар киирсэн 66 ыал испийһэгин түһэрбиттэр. 21 ыал гаас холбоноругар котельнайдар суоһунан мас кэрдиитигэр сайаапка түһэрбиттэр. 19 киһи уһаайба көрдөөн сайабылыанна суруйбут. Санитарнай ырааһырдыыга месячник биллэриллэн рейдэлэр буолаллар. Ой-

уур баһаарыттан харысхаллаах буолууга чугаастаабы маһтар кэрдиликтээхтэр. Сайынны водопровод тардыллан дьон ууга быстарбат. Водопроводу туһаныыга саһа сүүрэн киирбит. Ол эбэтэр нэилиэк биер өттүнээби турбатын дьаһалта бас билэн көрөр-харайар, иккис аңарын ОДьКХ хонтуруоллуур.

Браас ууга утумнаахтык үлэлэһэн, урукку баһылык Р.Е. Лукина аҕалтарбыт ууну ырааһырдар оборудованиетын быйыл туруоран үлэлэтиэхтээхтэр. Сааскы халаан уутуттан сэрэхтээх буолууга билингэттэн бөлөмнөни барар. Комиссия тэрриллэн үлэтин саҕалаабыт. Улуус киһинигэр кыайан барбат дьонтон сүүрүн бородуукталарга сайаапка хомуллар, бородууктаны оптовай маҕаһынтан атыылаһан түнгэттэр. Саһа трактор, массына ылыллан нэилиэктээх олоһор көмө буолуоҕа. Тутуу маһа кэрдиллэн бүтөн аны таһытыгар сылдьаллар. Мас соһор техника ыланнар манна кыһалҕаны көрсүбэттэр.

Түбэ биер киэн туттар, бастың үлэлээх тэрилтэтинэн кулууп буолар. Директорынан саһа аһанан Матрена Васильевна Сивцева, худругунан Варвара Николаевна Винокурова үлэлээн эрэллэр. Баһылык кинилэргэ эрэлэ улахан, дьону түмэр, сын-

нылаһы тэрийэр, нэилиэк культурнай олоһун, ону тэнгэ дьахтар сэбиэтин сүүрүннээн үлэлэтиэхтэрэ. Кулууп 800 тыһ. солк. суумалаах грант сүүйбүтүнэн 50 тыһ. солк. иһинэн баһаарынай сигнализация тардыллыбыт. 50 тыһ. солк. биллярд ылан нэилиэктээх көхтөөхтүк ооньнуур, өссө биллярда турнир ытыылла турар. Урут нэилиэккэ буола илик саһа, сонун биэчэри — «Две звезды» конкурсу тэрийээри бөлөмнөнөллөр. Онно тэрилтэ салайааччылары уонна ырыаһыттар кыттыахтара, 19 салайааччы ыллаһар артыыстарын бэйэлэрэ булаллар. Баһар куораттан, баһар Намтан, ким хантан буларга бэйэтин фантазията уонна кыаҕа.

Эдэр баһылык соҕотох дьон дьоллорун булан ыал буоларыгар болғомотун уураар. «Суорумньу» улуустаағы кулууп тэрээһиннэригэр дьону ыытар, аны сайын Уус-Алданга Кыыс ыһаһар барыахтарын баһараллар. Олохтоохтор бары тэрээһиннэргэ олус көхтөөхтүк кыталлар. Кыһыны атаарыы бырааһынныыга курудук интэриэһинэйдик, бэһилээйдик барар. Быйылгы кыһыны атаарыыга аҕа сэбиэтэ бураанынан күрэхтэһии тэрийбит, эстафета, остуолбаа ыттыгы, хаарга хомуур хапсаҕай, оҕолорго велосипе-

дынан күрэх буолбут.

Константин Константинович нэилиэгин сайыннарыыга үгүс былааннардаах. Киһи «тыаҕа үлэ баар, үлэ суох буолбатах, дьон сүөһү ииттэн, дьарыктанан олоһуон сөп» диэн этэр. Историяны кэлэр көлүөнөлөргө хаалларар сыалтан нэилиэк кинигэтэ таһсаары матырыйаала хомуллар, ону тэнгэ оскуола үбүлүөйүнэн сибээстээн эмиэ кинигэ таһсыахтаах. Нэилиэк генеральной былаана оһоһулуохтаах. «Үтүө дьыала» чэрчитинэн быйыл кырдыаһастар балаһаннар тууутун саҕалаан 2011 сылга үлэҕэ киллэриэхтээхтэр. Уопсайынан ветераннарга улахан болғомто ууруллар эбит. Суоттуга баран күүлэйдээн кэлбиттэр, онно кыайан барбакка хаалбыт кырдыаһастар дьаһалта биэрбит массыына тынан куоракка театрга киириэхтээхтэр. Олохтоохтор аны сайын Таллан Бүрө 100 сылыгар аналлаах улуустаағы ыһааха кыттыахтара. Онтон бэйэлэригэр Ыччат сылыгар уонна Н.С. Охлопков 80 сылыгар аналлаах ыһаах буолуоҕа. Былырынныгы ыһаахтарыгар улахан бириистэр: таһса сууһар массына, гаас оһох о.д.а. туруоруллубуттар. Быйылгы ыһаағы эмиэ тэрээһиннээхтик ыытарга бөлөмнөнөллөр.

«Түбэ нэилиэгэ» МТ үгүс араас хайысхаларга үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэн элбэх дипломнарынан, граннарынан наһараадаламмыта. Ол курдук 2008 сыл түмүгүнэн нэилиэктэр икки ардыларынаағы куотала-

һыыга кыра нэилиэктэргэ 2-с миэстэни ылыытара. 2008 сылга үп көрдөрүүтүгэр бастын ситиһиллэрин иһин үп министр В.А. Новиков 400 тыһ. солк. суумалаах гранынан наһараадаламмыта. Оттоһунга былааннар 100% ситиспиттэрин иһин 1-кы миэстэни ылан улуус дьаһалтатын дипломунан бэлиэтэммиттэрэ. Кыаммат ыаллары социальнай өттүнэн өйөөһүнгэ бастын үлэлэрин иһин социальнай харалта управлениетын дипломунан бэлиэтэммиттэрэ. 2008 сыл түмүгүнэн общественной КДН-нар конкурстарыгар 1-кы миэстэни ылан 20 тыһ. солк. бириемийэлэммитэ. 2005 сылга КДН салаатынан «Саастарын ситэ илик оҕолор көрүүтэ суох сылдыһыларын сэрэтиигэ бастын үлэтин иһин» диэн номинацияҕа тиксигитэ. 2007 с. полиграфия эйгэтэ үлэлэһии иһин улуустаағы типография маһтал суругун ылыыта. Бары хайысхага, эйгэ нэилиэк дьаһалтага, дионо-сэргэтэ үрдүк ситиһиллээх үлэлэринэн түмүктэри көрдөрүлөр. Ити курдук Түбэҕэ үгүс тууту, үлэ барар, суола оһоһулуна. Аны олохтоохтор гаас хаһан киирэрин долгуу кэтэһэллэр. Онон Намтан төһө да ыраах буоллар сайдар кэскиллээх. Дьон олохсуйарыгар бары усулуобуйа тэриллэр. Онуоха эдэр салайааччы Константин Федоров, бэйэтэ төрүт олохтоох, бары билиитин-көрүүтүн, сүрөһүн сылааһын ууран үлэлэһэр.

В. РЫКУНОВА

(Иннин 42-43, 45-46-47NN-гэ көр)

Кулун тутар 20 күнэ. Сарсыарда эрдэ тымны оройо — Өймөкөөмүтүгэр турунубут. Федеральной трасса угун айанныыбыт, онон суол үчүгүэй. Арай, сыыры өрө-таңгары дабайы, түһүү кутталлаах эбит. Субу-субу саһа таһааран улаханнык аатталаабаат сирдэрбит кэһэн аһаллар. Ол курдук хаһаас диэки халлаанга харбаспыт туруору хайалар, уһа — эмпэрэ. Итинник кыраһас, эрийэ-буруйа суолунан эмиэ да аллара, онтон хаһан эрэ эргийэн кэһэн үөһө таһсан айанныыгын. Аһа Томпорук перевалын, «Черный, Желтый» прижимнэри, суопшардар айыырһаан тохтообот сирдэрэ, хайалар икки ардылара — «Чертовы ворота», куобах туһаһын иитин санатар «Заячья петля» эһиэнэн аһабыт. Тохтоон сөһө-маһтайа хаартыскаҕа түһэрэн үйэтиттибит. Бу барыта — айылҕа эриккэс, кэрэ көстүүтэ, хайдах

эртэрин быһаарабын. Кэпсииллэринэн, Муома хайаларын ордороллор. Ол да иһин аатырбыт худуһуонньукпут А. Осипов

айар үлэтигэр Муома хайалара биер сүүрүн, улахан миэстэни ылааларын өйдүү биэрэбин... Сүүрбөччэ чаас айаннаан, түүн үөһө, Өймөкөөн улуунун Томтор нэилиэгэр тийдибит. Биһигини олохтоохтор кэтэһэн олоһоллор эбит. Уһун айантан сылайан, сылаарһаан тийибит дьонго онтон ордук үөрүү баар буолуо дуо? Сылаас дьэһиэ-уоту, остуол хотойорунан аһы-үөлү көрөн баран, наһаа өр сууммакка, тото-хана иһин киллэриммэккэ, утуйбакка сылдыбыт курдук санаа охсуллан ааста.

Кулун тутар 21 күнэ. Томтор, Өймөкөөн. Тымны оройугар -7 кыраадыс. Сып-сап хомуна күөлбүтүгэр айаннаатыбыт. Халлаан сылааһыттан уонна Лабынкырга диэри сүүсчэ эрэм диэбиттэриттэн эрэх-турах сананныбыт. Эһиитин, «КА-МАЗ» массына барсар буолла. Биһигини арыаллата, Уус-Ньаратаағы «Куйдусун» МУП-тан ыңырбыттар. Дорожниктары кытта тэрилтэ директара А.А. Долженков барсан иһэр эбит. Айанныахпыт иннинэ киһи биһиги экипажка кэлэн: «Табаарыһым эдьийиэ кимий?», — диэн ыйытан соһутта. Оҕолор сирэй-сирэйдэрин көрсөллөр. Дорожник бырааттаахпын өйдүү биэрээт, өрүһүспүттүү мин да, мин

СР журналистикатын 50 сылыгар

III. ТЫМНЫ ОРОЙУГАР АЙАН

диэн хардардым. Кэпсэтибит. Киһи бэһүһэ эрэ Дьокуускайтан кэлбит. Республикагаағы суол управлениетыгар үлэлиир быраатым эдьийибин көрө сылдыар диэбитин быһа гыммакка кэһэн билсэн, көрөн-истэн барда. Биһиги, дурдаламмыт-ха-халаммыт дьон быһыгытынан, түргэни тийиэ охсоору түһүнэн кэбиститбит. Массынабыт күүстээх инжектор мотуордаах буолан, кыанара сүрдээх. Ол эрэри

бөһүөлөктөн тэйиэн истэхпит ахсын суолбут улам мөлгөһөн барда. Биер сиргэ олох да килгир мууска түбэстибит. Тарын. Соррох сириэн сиикэй. Син балаҕа сири олох даҕаны ууну кэһэрэн айаннаатыбыт. Халлаамыт быһыгырда, тыалырда. Биһиги, төрдүс экипаж, бүтэһик иһэбит. Сотору суол оһоһо да көстүбөт буолла. Үөһө-аллара, тиэрэ-маары бырааттыыра, сахсыыра элбээн, буксуйарбыт хойдон барда. Бастаан бэйэбит күүспүтүнэн хаары хаһан айанныы сатаатыбыт. Онтон олох да оһорон хаалыбыт. Күүстээх инжекторбыт туһалаабаата. КА-МАЗ ыт төрдүөмүтүн биер-биер оруур. Аҕыйах миэстэни барбахтыгы түһэн баран, эмиэ оһоробут. Манник төттөрү-таары соһунан күөлбүтүгэр ыһа харанаҕа тийдибит. Сангарар да кыахпыт суох буолуор диэри сылайан, барыта уонган таһса чаас айантан Лабынкырбатын син буллубут.

Күөл үрдүгэр икки этээстэ-

эх дьэ, бааннык бааллар эбит. Дорожниктарбыт түргэн үлүгүрдик оһох оттон, күөскүстээн аһаттылар. Үссэнэ түһээт, утуһун хааллыбыт.

Кулун тутар 22 күнэ. Лабынкыр күөл. Сарсыарда ханныктуох сиргэ кэлбиппитин көрө охсоору таһырдыаны былдыастыбыт. Тулабыт хаар уонна хайа. Иннибитигэр нэлэһийэр эбэ туһунан араас үһүйээн, кэпсээн хара баһаам. «Лабынкыр» эбээн тылыттан «улахан муора» диэн тылабаастанар эбит. Күөл муора таһымыттан 1020 м үрдүккэ, хотуттан соһуруу диэки 14 км тайаан сытар. Кэтитэ 4 км, диригэ 60 м. Үс арыылаах, оһоргон биридэстэрэ барыллаан 30 м кэтиттээх, 5-6 м үрдүктээх. Олохтоохтор кэпсииллэринэн, арыы бириэмэттэн бириэмэтигэр уу аһыгар тимирэн хаалар дьикти кестүүлээх.

Элбэх кэпсэтиигэ, үһүйээнгэ ахтыллар Өймөкөөн күөлүн абааһыта геологтар В. Твердохлебов уонна Б. Башкатов дьэниэтэрэ киэн аҕаааччыга бэчээтлэммитин кэһнэ биллибит, интэриэһи үөскэспит. Дьикти кыыл умсан баран, (Өймөкөөн

күөллэрэ сир аннынан бэйэ-бэйэлэрин кытта холбоһоллор дьэн кэпсээччилэр эмиэ бааллар) олох атын күөлгэ таһсан кэлэр үһү диэн кэпсэтээлэр эбит. Онон биһиги сылдыбыт кэммитигэр дьикти уу кыыла суох буолуон сөп...Бу курдук сымыйа-кырдык икки ардын үһү-тамак кэпсээн үгүс. Сылтан-сыл күөл

«абааһытын» интэриэһиргээчи элбээн иһэр. Ол эрэн чахчы баар, бу сылдыар дьэн көстүбүтэ суох. Киһи үһүйээнгэ эрэ тыһыннаах.

Халын хаарынан, мууһунан бүрүллэн сытар күөл туох да уратыта, биллэн турар, көстүбэтэ. Онон үһүйээн күөл — Лабынкыр, сорох-сорохтору өссө ордук интэриэһиргэттэ. Дьикти-лээх, дьийбэлээх күөл дьэн кэпсээнэр оруннаах курдук буолла. Эһэрдэ тыл суруйан баран бытыылкаҕа уган тимирдэн кэбиститбит. Бу курдук кэлэ сылдыбыт бэлиэбитин хааллардыбыт.

Манна күн аһара сылдьан баран төттөрү айаннаатыбыт. Аһа балыктаатыбыт. Халлаан куһаһан. Хаардыыр, тыаллаах, былыттаах. Эмиэ батыллабыт. Оһоробут. Соһуллабыт. Онон айаммыт ыарахан... Томтору эмиэ киһэ, хараһа буллубут.

Кулун тутар 23 күнэ. Чабылхай күннээх, кыра тыаллаах үтүөкэннээх күн үүммүт. Бүгүн дьэһилибит. Айанныахпыт иннинэ оскуолаҕа ыалдыттаатыбыт. Музейдарга сырыттыбыт. Тымны оройугар кэһэн баран Чысхааны кытта көрсүбөккэ төһөрбүт табыллыбат. Онон Чысхаан сир аннынаағы саарыстыбатыгар сырыттыбыт. Киһи биһигини уохтаах кымыһынан, арыылаах алаадынан күндүлээтэ.

Туруоруммут сылбытын ситэн, тыаллаах-хаардаах халлааны мэхэй оһотубакка, Лабынкыр күөлгэ тийиэ сылдыбыттыгыттан аһынан-дуоһуйан дьэһитигэр айаммыт түргэник, биллибэккэ ааста. Бара-кэлэ 2 тыһ. таһса км айаннаатыбыт. Элбэһи билэн-көрөн төһүнүбүт. Биһиги, төрдүс экипажытыгар, миһигин сэргэ «Тата» хаһыат корреспондента Николай Филатов, «Эдэр саас» хаһыат редакторын солбууааччыга Александр Тарасов, «Киһи куораттан» элбэһи эрэннэрэр, суруналыыс идэтигэр үһүйүллэ сылдыар, СГУ журналистика салаатын студена Айыына Ксенофотова, «Эхо столицы» хаһыаттан Аламжи Будаев, «Саха» НККК корреспондента Владимир Попов бааллар. Үкүсүбүт манник ыраах айанга саһа сырыттыбыт. Онон, биллэн турар, санаа-оһо бастыңын илдэ кэлибит. Бу айаммыт, инникитин, саһа саһаҕар арыһан, өссө да тийибэтэх сирдэрибитигэр тириэртин, сылдыбатаах ыһырдыгыгар ыалдытаттын!

Лена УВАРОВСКАЯ, Нерюнгри-Дьокуускай-Өймөкөөн-Нам

Тыа хаһаайыстыбатын араас салааларыгар сыһыаннаах анал балаһа. Эппиэттээх — Иннокентий Иванов

ВЕТЕРИНАРЬЫТ — ТУТААХ ҮЛЭҢИПТИТ

Сэбиэскэй былаас эстэн, совхозтар ыһыллан олох-дьаһах укулаата госту уларыһан, үлэҕэ сыһыан, оннооһор, киһи киһиэхэ сыһыана ураты буолбута сүүрбэччэ сыл буолла. Маннай утаа сонун курдук этэ эрэри, сыл ахсын, үлэ миэстэтэ көстүбөккэ, дьон үлэтэ суох хаамсара, үп-ас тийибэтэ элбэҕэ муннаар санаалары үөскэтэрэ кистэл буолбатах. Оттон совхоз баарыгар үлэһит илии тийибэт буолара.

Тыа дьоно урут да, билигин да сүөһү, сылгы ииттэн аһыыр-таннар, өрүһүнэр этилэр. Кинилэри көрүү-исти киһиттэн эл-

бээтэ, ынах сүөһү — 90 төбөнөн, сылгы — 50 төбөнөн. Сыл ахсын саҥа хотоннор эмиэ тутуулар буоллулар. Араас сэрэтэр, профилактической үлэлэр былааннаахтык ытыллаллар. Ирдэнэр былаан 100% туолан иһэр. Эмтэр, битэмийннэр харчыга ытыллар буолбуттарыттан араас моһоллор үөскүүллэр. Быйыл «сибирскэй язва», «лептоспироз» утары прививка эмтэрин ытталларыгар улуус баһылыга Ильин А.И. көмөлөспүтүн Сардана Егоровна махтана кэпсиэр. Күһүн, саас убалаһарга прививкалар, хайаан да онгоһуллаллар. Ветеринарнай өнгөлөр төлөбүрдээх буоланнар хас биридди ылы, бааһынай хаһаайыстыбалары кытта дуоһабар түһэристилэр. Үүт, от анализтара бириэмэтигэр лабораторияҕа бара тураллар.

Ветбыраас Сардаана Егоровна санаатын үлэстэр: «Үүт туттарар буолан нийрэйдэрин эрдэ ийэтигэр арааран кэбиһэллэр, онон отохсууан улаппаттар, төннөн хаалаллар. Орус нийрэйдэри аттатыллыахтаах, оччоҕо сайын үтүөтүн билэн улаатыа, төлөһүөү этилэр. Билигин орус борооскулар элбээннэр, торбуйахтар буоһуан хаалаллар. Кыра сүөһү оҕото кыра буолара чуолкай. Быйылгы төрүүх сағалана, 8 нийрэйдэннибит».

Сардаана Егоровна элэккэй, эйбээс майгылаах, билэр-көрөр специалист. Билиитин-көрүүтүн кэнгэтин курстарга, семинардарга өрүү көтүспөккө сылдьар. «Нэһилиэк общественной олоһор кыттар этим да, кэлин тэйэн эрбин, соҕотох үлэһит буоламмын быыстаммалпын» — дьон холмототун этэр. Ветеринарнай учаастак саҥа дьилэниэн уонна искусствоннай сэмэлээһини олоххо киирэрэгэр бағарар.

«Биччат сыһыан туох санаалааххын, көрүүлээххин?» дьон ыйытыбыр манньк эппиэттээтэ: «Оҕолор үөрэххэ тардыһылар улаатта эрээри, дипломнаах ыччаттар үлэтэ суох сылдьаллара туох да үчүгэйгэ тиэрпэт. Онон үлэ миэстэтэ тахсан иһиэн наада. Эдэр дьон тыа хаһаайыстыбатыгар үлэһиттэрин бағар-баттар, ыарыраталлар. Билигин үлэһит сылдьар дьон пенсияҕа тахсан олоһор түбэлтэбитигэр биһиги солбууар специалисттар суохтарын кэриэтэ», — дьон дыксийэр.

Нэһилиэнньэ ветеринарнай учаастак специалиһа Григорьева С.Е. үлэтинэн астынар. Тыа сиригэр сүөһү, сылгы баарын тухары ветеринарнай үлэ суолтата, ирдэбилэ мөлтөөбөт.

Т. НИКОЛЬСКАЯ

Эрдэйдээх этигэс

КИМ ДЬАҤАЙАР ТЭРИЛТЭЙ?

Бу ырыынак ыган турар кэмигэр тыа сирин дьонно барахсаттар ынах, сылгы сүөһү ииттэн ыал буолан олордохторо. Билигин саха ыала сүрүннээн ынаһын үүтүн туттаран харчыланан уонна сылгы ииттэн үлгүнэн сыана үүнүгэһинэ суох ыарыы турарыгар кэм тулуктаһан олоһун онгосто сатыыр. Дьон госуларствоҕа туттарбыт үтүгүн харчытын «Эрэл» дьон тэрилтэ гутан төлүүр этэ. «Абырыр тэрилтэ эбит» дьон санаабыһыт баара, хомойуох иһин, былырын (2008 с.) үүһүтү харчытын, сайылыкка тахсан үлэһит ыанньыксыттар, үлэһиттэр хамнастарын төлүү илликтэр.

Мань тыа хаһаайыстыбатын управлениета, улуус баһылыктара ороһон төлөнөрүн ситиһэллэрэ буоллар дьон баҕа санаабыһын этэбит. Дьон иһингэр кыһаллыбат хайдах манньк «тон» тэрилтэ үөскээтэ? Кини үлэтин сүрүннүүр, салайар кэм кэлэ иллик дуо? Аатын хоту киһи эрэнэр тэрилтэтэ дуо, эстэн эрэр эрэллээх дуу? Киһи эрэммэт тэрилтэтэ буолан эрэр.

Г.С. КОКОРЕВ

Сүөһүнү көрөн-истэн олорооччу тыа ыалларыгар анаан аҕыйах сүбэни суруйабын:

Былыргыттан хайа бағар омуқ сүөһүнү, сылгыны көрөн-истэн олоһор. Ол курдук биһиги салаалар эмиэ сүөһүнү, сылгыны көрөбүт. Ыраата саҥа Салбан нэһилиэтин үгүс ыаллара араас кытаанах уу-хаар, тымныы дьылларга сүөһүлэрин көрөн-истэн олоһоллор. Биһиги куруқ кыайан оттообот ыалларга этинэн, үтүнэн көмөлөһөн, абыраан сааһырыт дьон махталбытын ытталлар.

Мин өр сылга сүөһү үлэтигэр үлэһэбитим, биллэн турар, ыанньыксыттааһын, нийрэй күүрүүтэ. Онон эдэр ыалларга сүбэлиэм этэ маньыгы: сүөһү барахсан эттин-үтүтүн, туйахтын-тириилин барыта харчы, эһиги бааһыдык-тоттук олоһоргутугар көмөлөһөр. Сүөһү эмиэ дьон, оҕо курдук дэлэй аска, сылаас, ыраас хотонго, көрүүгэ-истиһгэ наадыйар.

Маннайгынан, хотонго киирбит сүөһүнү (ыанары, синьири) хайаан да сыалдьыйалаан ойбонго үүрүн. Эмиийин, синһин харыстыгыт. Тымныян сайын мастит буолбатыгар кыһанын. Ыанар ынаһы буоллун-хааллын дьон уолларыман. Эмискэ уолларыттан ыанар ынах синһин-эмиийин сүтэриэн сөп, ол кэнниттэн эмиийин дьөллөрө сатааһын буолар. Сүөһү, үксүн саҥа төрүүр бургунас, чэлкэрийлээр. Манна массааж, уутун хаачахтаабка кыра кыратык күннэ үстэ-түөртэ уулаһааха наада, хотонго туруоран эрэн. Эмискэ уулаһыт түмүгэ туох да үчүгэйгэ тиэрпэт. Чэлкэритиһгэ улаатан илин атахтарыгар тийэр, оччоҕо кутталлаах! Саҥа төрүүр нийрэй саатар ый анара, күннэ хас да төгүл эмтэрин. Оччоҕо нийрэй иһин ыарытыттан босхолоһуох-хут. Сүөһүгэ хайаан да режим баар буолуохтаах. Сүөһү туруга тохсуньуга дылы хамнаабатах буоллаһына, ото-маһа баар сүөһү, күөххэ үктэниэр дылы хамсаабат.

Иккиһинэн, кыһыны быһа сүөһү бааллан турар, этин-хаанын сайыннарбат. Онон кыра борооскуну биир-биир таһырдыа таһааран сүүрдөн хамсатан киллэрин. Оччоҕо көгүл саланан, түүтүн-өһүн тупсарынар, окко-маска аалынар, чэбдигэр. Бука бары билэбит сүөһү үс куртаһааһын. Онон ууга элбэхтик наадыйар. Аанһа уулаппат ыал сүөһүгэ куртаһа утуйар, танкычаҕа

Дьинэ кэргэн экономикаҕа

КЫҤАЛЛЫАН — ДОХУОТ ҮКСҮӨ

Хас биридди кинигэтэ танкычах, ити хатар, оччоҕо сүөһү буюмулар. Туустаах ууну иһэри, сүөһү иһин-үөһүн имэрийи, хаамтаран, утруктатыы наада. Хас биридди хаһаайын сүөһүтүн үчүгэйдик көрүүн наада.

Үсүһүнэн, кэнники кэмгэ борооску сүөк ыарыта тохтоото. Ол хас сайын аайы хотону эмтэһинтэн, сүөһү турар сирин ыраастык көрүүтүн буолла. Сүөһү турар, сытар сирин мас күлүнэн ыһан баран сүөһүнү бааһыах иннинэ харбанар, оччоҕо быт-былаһы ыспат, ыарыы да тумнар. Хотон ааныгар, сүөһүн киирэр сиригэр мас күлүн иһигэр-таһыгар кут. Оччоҕо атах ыраастык ыарыта эмиэ тумнар. Ветүлэһиттэртэн маннайгы көмө араас мааһын, укуолун, ыстарар эми хаччыгыһын харыстаабакка ылар, атылаһар буолун. Оччо-лооһу сүөһү барахсан эһиэхэ биэриэ.

Хас биридди сүөһүлээх хаһаайын сүөһүтүгэр маннайгы көмөнү ветүлэһиттэн ыйытан онорон сөп. Сүөһүнү үчүгэйдик көрөр ыаллар биһиэхэ аҕыйаҕа суохтар: Эверстова Е.А., Захарова М.А., Кривошапкин Н.В., Никифоров С.А., Артамонов И.И., Протопопов М.В., Афанасьев Н.Д., Карпова А.В., Колесов И.П., Винокуров И.И., Корякин С.П. уода. Бу дьон хотонноругар киирдэххэ сыта-сымара суох, кубус-кураанах, сүөһү ыраас, тот, эмис буолар. Сүөһү көрүүтүгэр дьинэ хаһаайына бэйэтэ сыстыбыта үчүгэй. Күүстээх анар сүөһү көрүүтүгэр бағас маастар. Салбан үгүс эр дьонно ынаһы ыан, нийрэйи көрөн сэниэтэ суох ийэлэр-дээҕэр быдан ордук дьон. Инньэ дьинэ этэн турар, Сүөһүнэн иитиллэн олоһор бар дьоммор бу орус дьылыгар дьолу-соргуну бағарабын. Бары доруубай буолун! Кыстыгы этэнгэ туораан, күөх сирэмгэ этэнгэ үктэни. Ким сүбэлэтиэн бағарар 24-7-92 телефонунан ыйытын.

Үтүнү кытта А. ПРОКОПЬЕВА

Саха сатаабатаҕа суох

ТАБЫГАСТААХ ТЭРИЛ

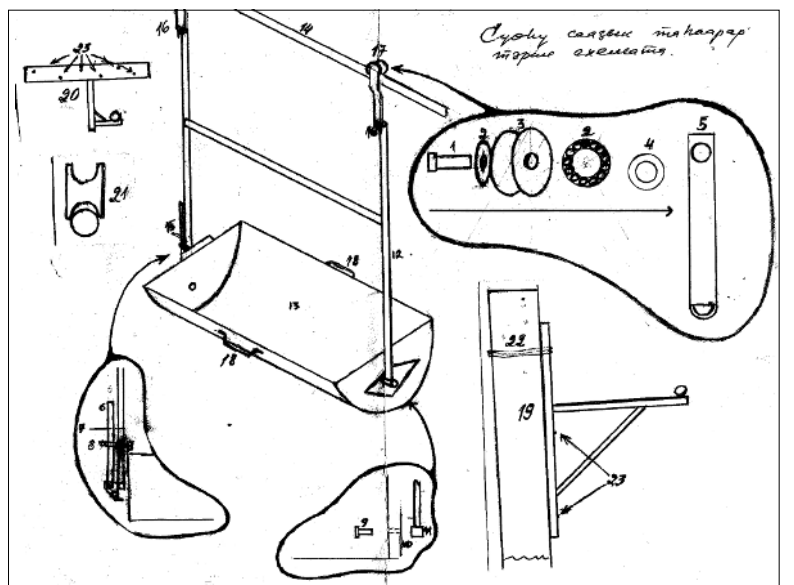
Уларыта тутуу кэнниттэн улахан хаһаайыстыбалар эстэнэр билигин кыра-кыра бааһынай, чааһынай хаһаайыстыбалар тэриллэн үлэһити сылдьаллар. Урукку курдук улахан, механизированнай хотоннор, нүөлсүтэр ситимнээх бааһыналар, бөдөн мехзвенелар эстибит кэмнэригэр ынах сүөһү көрүүтэ, бааһына үлэтэ, от оттоһуна үксэ илии үлэтигэр көстө. Биһиги 1995 с. «Дьаһынытта» дьинэ бааһынай хаһаайыстыба тэриимиппит. Сүрүн үлэбит: сүөһү иитиһтэ, хортуопһуй, оҕуруот аһын үүннэри.

Или үлэтин чэпчэтээри, дөбөннүк көстөр матырыйаалтан, 5 га бааһынаҕа бэйэбит нүөлсүтэр ситими, Т-16 тыраактарга культиватор, каток, маркер, хотонго саах таһаарар тэрил онорбуппут.

Ынах сааһын илиинэн таһаары хотон саамай ыарахан үлэтэ. Сорохтор ынах сааһын аҕыйаатары сүөһүлэрин тарда аһаталлара кистэл буолбатах. Оҕуһунан таһаары урукку хайдыбыт харытабытыгар түһэр курдук. Оҕуспут барахсан бытана, турбата да бөрдө. Онон эһи куорап ыарахана, сыарҕабыт субу-субу алдыанара, атах быта быстара, олгуобуйа тосторо, өссө хотону курдат сылдьарга иккис улахан аан. Быһата төгүрүччү эрэй.

Биһиги онорбут саах таһаарар механизмытын дьон биһирэр, ыйыталаһар. Ол иһин хаһыат нөһүө билиһиннэрэргэ сананньыт. Алта сыллааһыта эргэ хотоммутугар оностубуппут. Оннугу кэнники туттубут саҥа хотоммутугар тупсаран, улаатыннарар онорбуппутун, саха телевидениетигэр көрдөрбүттэрэ. Хотон иһиттэн таһырдыа, үөһэнэн рельсэ тардабыт. Рельсэҕэ роликтарынан баах ыйыбыт. Рельсэтигэр 32-40 мм турбалар бараллар. Бааһыгар халын эркиннээх 200 л буочуканы уһаты анардаан, кылгастык үрүт үрдүгэр ууран иһэрдэн салгыбыт. Икки туорайын хос тимири иһэрдэн бөһүгөтөбүт уонна хараҕа иһэрдэн оноробут. Ол хараҕалартан тиэрбэс нөһүө арааманан роликтарга ыйыбыт. Роликтары турба диаметрынан көрөн токарнай

станокка чочуттаран онорторобут. Хотон иһигэр Г майгыныһыт тутулуктары мундуктаах тимиринен иһэрдэн оноробут. Икки ардылары 2-лии миэтэрэгына өһүөҕө тоһоруубут. Тоһорулорбутун ачарбаһынан кыһан, эбэтэр тыа тардан саайабыт, көнө буоларын наадатыгар. Кы-

ратык да ингэри саайдахха, бааһыт биир сиргэ турбакка эрэй-дьин сөп.

Таһырдыа остуолбаларга, чертежка көрдөрүллүбүтүн курдук, онорбут тутулуктарытыгар турба ыйыбыт. Остуолбалар икки ардылары 3-түү миэтэрэгынабыт. Биһиги хотоммут сыыр үрдүгэр турар буолан табыгастаах. Хотон иһигэр муоста эрэ үрдүнэн, намыһаҕа тийэ-эргэ олус табыгастаах. Бааһы таһырдыа таһаардыһытына сиртэн балтараа миэтэрэ кэринэ үрдүүт. Таһаарыт сааһытын онорбут куораппытыгар сүөкүүбүт. Туолаһына көһөрөн биэрэбит, мунһан баран тракторынан бааһынаҕа састоробут. Куораппытын турбанан араама онорон баран, РТ турбаны аһаардаан, көннөрөн сыбааркалаан онорбуппут. Икки ағы араарсар. Биір куорапка 2-3 т саах киирэр. Оностубут тэрилиттин туһанан отучча сүөһү күннээри сааһын чаас анарын кыайбатынан таһаарыт. Хотон уутуйар буолаһына, ону баһар-

га эмиэ табыгастаах.

Ынахтарын сааһын балбаахтыыр дьон баахтарын тус-туспа быыстаах оноруохтарын сөп. Тохтохторуна тус-туспа түһэн тоноргына. Ааммытыгар ньаалбаан саайыһыт. Онон таһаарарга ааны аһа барбаһыт, бааһынан анһан астарыт. Кэннибиттэн сабыллар. Аан икки өттүгэр аһыллар буолар. Үөһө өттүнэн турба таһар хайаҕастанар. (Схеманы көрүң).

1. Хараҕа
  2. Подшипник (203)
  3. Ролик
  4. Шайба
  6. Рычаг
  8. Тохтогор хараҕа
  9. Хараҕа
  10. Бааһы бөһүгөтөр лиис
  11. Тиэрбэс
  12. Стояк
  13. Баах
  14. Сүүрдэр турба
  15. Стопор механизма
  16. Күрүчүөк
  17. Ролик
  18. Баах туттааҕа
  19. Турбаны остуолбаҕа туттарар тутулук
  20. Хотон иһинээҕи тутулук
  21. Ролик турба үрдүнэн барар көстүүтэ
  22. Боробулооханан бохсуу
  23. Тоһорулор
- В. ОБУТОВ,**
«Нам» совхоз чемпионы бостууга, «Дуудаҕалаах» ыччат-комсомольскай коллектив чилиэнэ, Үөдэй Балаһаны бэлэмнээтэ И.Иванов

К э р э э й г э т и г э р

ИККИ ДЬОБУР, ИККИ ТАЛААН — БИИРГЭ ОЛОРУУ ДЬОЛО-СОРГУТА

«Үйэлэр дуорааннара» быыстапканы көрөн баран, мин норуот талаана баайын, сааскы сир симэтин курдук өрө үүнэр кыара диригин уонна кэрэбэ тардыһыта олус сөбүмэрин ис сүрэхпиттэн сөхтүм, ҕөрдүм уонна албааттым!»

Суорун Омоллоон
01.11.1999 сыл

Улуу Суорун хайаабыт, сөхпүт айымньытын айааччы, Намнаагы технология уонна дизайн колледжыгар түөрт уонча сылларга ситиһилээхтик үлэлиир преподаватель Федор Федорович Павлов туспа суоллаах-иистээх, көрүүлэрдээх, дириг ийиһилэрдээх профессионал художник.

1969 сыллаахха Федор, Екатерина Павловтар дьэ кэргэн Дьокуускайдаагы художественнай училищаны бүтэрэн үлэли, олоро Даадарга кэлбиттэрэ. Киһи өйө, кыаҕа, сатабыла, дьулуура мунура суох. Омоллоон олохун ололорбут, Дьэргэстэй ыһыаҕын ыспыт, төрөөбүт Саха тын сиригэр доҕордоһуу, Ил -эйэ кырыһын бөлөмнөһүбүт, тэниппит Дмитрий Кононович Сивцев — сүдү Улуу киһи Нам улууһугар олоххо, үлэбэ уһаарылыбыта. Бастакы олохун Үөдэй сиригэр ытык хайа хотугу хооньугар кэргэн ылан икки оҕону төрөтөн дьон онортообута. Ол кэмнэргэ улуустаагы үөрэх салаатыгар инспекторынан үлэлиир эрдэҕинэ Нам оройуонун Кэбээйигигэр Малыыда Эбэ Хотун кытылыгар аатырбыт «Күкүр Уус» драматын айбыта. Саха норуотун историятын тилиннэрэр инниттэн, музейнай экспонаттары хомуйарын Энсизэлиттэн саҕалаабыта. Олохун доҕорун сүтэрэн, эдэр сааһыгар айар, тэрийэр үлэ аартыгар атын сиргэ аттамыта.

Биһиги бүгүн кэпсиир Федор Федоровичтыт Нам Таастаабыттан төрүттээх Павловтар дьэ кэргэнгэ II-с Атамайга Бэс Күөлүгэр күнү көрбүтэ. Оскуоланы бүтэрэн, бастакы специальнайы ылан Нам кыһынын Екатерина Павловна Макарованы кытта олохторун холбообуттара.

Бам ыйын 25 күнэ. Самаан сайын саҕата. Илгэ сайын эргиллибит бэлиэтэ, кэбэ этэн чоргутар, чыгычаахтар ыллаан чупчаарар тойуктара дуорайар. Хатын мас үнүгэһэ тугу-луттан тахсан саҕа сөбүрдээбэ ыган көстөр, кырдал нургуһуннарынан симэммит. Бу кэпсиир аларым училище тигэргэнин чэрчитэ. Иннибэр нарын кыыс оҕо-куо уруһуйдуур планшетын хомунан эрэгигэр тийиэн инниним. Дипломнай үлэтин бөлөмниир эбит. Кэпсэтии саҕатыгар Светлана Гермогенова үлэтин салайааччы Федор Федорович буоларын билиһиннэрдэ, билгитин дьыһэлээбитин иһитиннэрдэ. Тийт, бэс быраайылаах ньүөл мастардаах үрдүк хордойой устун хааман Даадар тумулун хотугу уһук ылыгар Павловтарга тийиэбин. Түөрт квартираллаах уопсай дьэ киһири аанын онугар бэрт дьобуус үс истиэнэ самалык эбиллибит ититэр система оһоҕо турар уйатыгар ананан. Дьэ иһигэр сүүрө сылдыар көс сиэн көрүстэ. Дьыһэлээхтэри кытта кэпсэтии суньун булдуубут. Хаһаайка Екатерина Павловна аһыыр хос кыракий остуолугар итии чөйүнөн күндүлээтэ. Бу көрдөххө республика кэһиэн биллэр үлэһит үтүөлээхтэрэ, үтүө дьэ кэргэн билигин кэмгэ ханан да эппиэттээбэт саала сыһына (дьыбаан, остуол нэһилэ батар) биир утуйар орон турар хоһо, хайдах манна үс куолары — кыргыттары улаатыннарар, үөрэтэн, ыал онортообуттары өйүм хоппото, үлэлиир усулубуйа тугунан этэ да барылыбат, оттон эһэлээх эбээ түөрт уонча сыл усталаах туоратыгар ололорбут көмүс уйалара буоллаҕа.

Өй уонна санаа арааспыт аргыстарын, ыкса ситимнэ-эктэрин курдук дьэ кэргэнгэ эйэ-дэмнээх сөптөөх сыһыан, убаастаһыы, өйөһүү, олохтон сылайбат, өйдөһүү кырысын туттааччы хаһаайка — ийэ Екатерина Павловна сылаас, сымнаҕас уйа кута буолар. Киһи үлэтин тугунан санаатын бу курдук үлэһиннэ: «Нам педучилищетыгар 1969 с. лоп курдук үйэ чиһиппэр үлэһэн пенсияга тахсыбытым. Эдэр эрчимнээх буоламмын үөрэнээччилэрдэр (студеннарбар) көннөрү «үөрэти» дьэ таһымтан үрдүк бэриллиэхтээгин сыал-сорук туруорунарым. Үлэли-үлэли үрдүк специальнай үөрэҕи бүтэрбитим. Үчүгэйкээн эдэр ыҕчат, мин илиим иһинэн, эн-мин дэһэн, тэнгэ санаһан, үөрэн-көтөн чэмэлийэн ааспыттарын дьолбунан ааҕабын. Айар үлэбэ сыһыарыы, идэ ингэри, дьобуру сайыннаран чочуйуу, мастарыстыбаны үрдэти биһигиттэн ирдэнэрэ, ол толоруллара уустуктардаах да буоллар сыалбытын ситистибит курдук санаабыт. Үлэһит буолан, үөрэхтэрин үрдэтинэн, үрдүк категориялаах учуутал чулуулар таһыстылар, бу биһиги үлэһит сүрүн түмүтэ, ситиһиитэ. Студенческай сыллар дьэ үйэбэ умнуллубат кэрэ-бэлиэ кэмнэр, олохпун дьоллоох кэрчигэ. Патриотическай иитии үлэбэр биир сүрүнүгү дьарыгым этэ. Салайбыт курстарбар 1974-88 сс. диэри (үс түһүмэх 12 сыл), «Соттой», «Память», кэлин «Төлөн» дьэ поисковой бөлөхтөрү (этэрэ-этири) салайбытым, тэрийбитим. Историческай сирдэринэн походтары, поисковой үлэлэри ситэрбитим, матырыйаллары хомуйарбыт, ол түмүгэр 1987 с. педучилищега музей тэрийбитим. Кэпсэтээххэ өр сыл үлэһээбит үлэ ис хоһоно элбэх буоллаҕа», — дьэ түмүктээтэ. Ити үлэлэр түмүктэригэр Екатерина Павловна «РСФСР үөрэтин туйгуна» аата ингэриллэр. Екатерина Павловна бочуоттаах сынналанган тахсан баран атын үлэбэ көһөр.

Улуу бастакы баһылыга Д.Ф. Алексеев өйбүлүнэн М.К. Аммосов төрөөбүтэ 95 сааһын көрсө 1994 с. улуустаагы Эл-лай Сивцев аатынан художественнай музейи сүһүбэр ту-

руорбута. Республика културатын туйгуна бочуоттаах ааты ситиспитэ. Билигин бу эстафетаны Улан-Удэе музейед дьэ специальнай үөрэҕи бүтэрэн, кыыстара Татьяна Федоровна туһуна кэскиллээх. Ити курдук Екатерина Павловна айым-ньылаах үлэтин сүрүн ситиһиитэ бу айар талааннар ситиспит кылааннарын, өрөгөйдөрүн үйэтитэр саха аймак көрүүтүгэр, дьүүлүгэр туруорар, кэһиэн эйгэбэ таһаарар үлэни улууска атагар туруорбута буолар. Искусство, култура тургуруутун, чахчытын айылгы чэрчитигэр кылларан, кэлэр көлүөнэбэ бэлэх аһыыр кэнэбэскиллээх. Бу мань тэрийбит, арийбит дьонун дьобуур таманнаах талаан киһи, Екатерина Павловна. Икки атах чөмчөкөтүн түгэбэр уобарастаан, иллээн эттэххэ үтүөттэн үтүө саҕалааһын ситэрэ-силгиллээр саар-бағаламат. Соторутаагыта түмүктэр оһоһулунулар, сана санаалар этилиннилэр. Улуус саҕа салалтата дьон-сэргэ көрүүтүгэр «Үйэлэр дуорааннарын» кэһиэнник, далааһынна-ахтык таһаарар былааннааҕа билиннэ. Атыннык эттэххэ, саҕа тугулар спорткомплекс сыннаатар саалатыгар 300 м2 иэннээх быыстапка миэстэтин «Музей художеств» тэрээһинигэр биэрэр докумуон оһоһулар курдук.

Биһиги Нам улуһун курдук үгэс биллиилээх художниктардаах түһүлгэ Саха сиригэр суоһун бэлиэтиэххэ. Талааннаахтар иитиллэр, чочулар кыһалара академическай силиһэ тэриллэн үлэлиринэн мэкитиллэнэр. Манна Нам сиригэр бастакы искусство дыбарыһын тутгарбыт, тэрийбит Василий Петрович Иванов художниктары үрдүк академическай таһымна таһаараары үлэһитэрин өйүүххэ, көбүлүүххэ. Павловтар, бу икки тарбахха баттанар дьобурдаах уһуһаан үөрэ-ҕин ыһыһыҕын-чыһыһыҕын билбит, бигээбит үйэлэригэр биридэ талан ылбыт идэлэригэр ис дууһаттан бэриниллээх, ийиһилээх талааннар.

Федор Федорович Павлов айар үлэ абылангар, уран оһоһук умсулҕаныгар уһаарылыбыт, баһылаабыт улахан мастар художник быһыһытынэн 30-тан таһа үлэни ойуулаан дьүһүннээн ситэрэн онорбут. Ол иһигэр биллэр үлэтэ — триптих «Үйэлэр дуорааннара» (1999 с.) Бастакы төгүлэ — «Алгыс», иккис төгүлэ — «Үйэлэр дуорааннара», үһүс төгүлэ

— «Айыһылар». Бу кэрэмэн кэрэһиллээх айымньы айар куттаах уран уус киһи толкуйунан — уларыйа турар орто дойдун олоһор түгэн, түбэлтэ барытын суолтатын күн-дьыл хаамыыта устар былыттан быһаарылар. Дьыл эргирэр, ол ардаҕа сайын, хаара кыһын ааһан, устан солбуйсан иһэллэр, туюх эмэ суолу-ийи икки атахтаахха хааллараллар. Уйуһаны бэлиэтиир буоллаахха ханнык бағарар дьайыы (событие) төрдө-төбөтө хантан эрэ кый ыраахтан силес-мутук тардан дьон олоһор дьыһэлиир (саарыыр). Өй-санаа, олох отуора хамсыыр, ол дуорааннарын көрдөрөр. Бу Энсизэли хототугар быдан былыргыттан күн бүгүнүгэр диэри. Көрөөччү ону бэйэтэ өйдөөн-дүһүллээн көрөн сыана быһарын курдук тыл моһуонун ойуулуур былыт, туман быһыһынан, үлэ ис өйдөбүлүн саралыы тардар.

Ойуу-оһуор дьүһүйүүтэ — бу киһи автор бэйэтин ис туруга. Киргэргэ, тупсара сатаабакка хайдах баалларын айар. Мин манна сыһыана суох киһи сыанабылбар, олох кырдыгынын, ситимин, сиппитин үйэлэр кирбиилэригэр буолбут быһылааннар кэрэһилилэр. Баар майгыны, сиргэ-туомна сүгүрүйүүнү, уустук үйэлэр хартыһыналарын көрөөччү толкуйдуу, сыаналыы, бэйэтигэр чугаһы булуо буоллаҕа. Кэрэни кэрэ курдук көрүө турдаҕа. Федор Федорович Павлов дьобуу үлэлэрэ, ааспыт үйэбэ саха аймак кэһиэн туттуута Нам улуһун чулууттан чулууга, суверенитет араҕа, государственность төрүтэ буолбут Чаҕылхай Максим — М.К. Аммосов тематыгар 8 үлэни толордо. Максим Кирович Павлов өйүн, үлэтин, олоһун, өрөгөйүн Улуу өрүс Лена уһуктар көмүөлүн көтөбөр күүһүгэр, мууһун уһуннаран мунугуур модун кыаҕар тэнниир. Мантан ураты өссө 9 портреттары айар. Онно Аҕа дойдуну көмүскүү сэрйи кыттылаахтарын — ветераннары, Герой-ийэлэри, үлэ оччотооһу маяктарын үйэтитэр. Маны таһынан 300-кэ этюдтары суруйар, ойуулуур. Манан биир киһи түөрт уон сыллаах үлэтэ кэмнэнэр. Мин Федор Федоровичы кытта үгэс сылларга бииргэ үлэһээбит буоламмын бодорустаным. Киһи сэмэй-сэмэйэ, дьобун-дьобуна, номоһон-номоһоно, көрсүө, сэмэй. Кимтэн да чорбойбот да, хаалбат да. Бэйэтигэр сөп курдук туттан-хаптан сылдыар, үлэттэн үгүһү үйүбүт үтүө киһи. Айар уйуһаҕыгар таайылыылат таабырын, бүтүн бүһпэт сэхэн, айылгылаах күннэ көстүбүт көмүс тарбах буоллаҕа.

Федор Павлов олоһун онкулун охсубут, айар айылгыта умсугута уһуйбут уһуһааннара киһи дьобурун, былаанын ситэрээччилэр, сағалааччылар айылгы кэһиэн нэлэмэн куйаарыгар уһаарыахтара турдаҕа. Федор Федорович айар үлэтин кылааныгар, чыһаалыгар намыһыннык, холкутук аргыый айа-оноро, ойуулуу, олоһу оһуордуу сылдыар киһи кэһиэн кэрэмэһэ, кэрэмэнэ дьитэҕин.

БЫДЫЙ ДЬӨГҮӨР,
РФ Журналистарын союһун чилиэнэ
(Төлөбүрдээх төрүөккэ бэчээттэнэр)

Матрена Иннокентьевна Попова медицина саамай эппиэттээх уонна түбүктээх үлэтигэр, оһо до-руобуйатын тугугар сааһын тухары туруулаһан, сүүрэн-көтөн, эмтээн-томтоон оһо аймакка, дьонугар-сэргэтигэр элбэх үтүөнү онорбут эмчитинэн биллэр. Киһи 1929 сыллаахха ыраах Орто Халыма Ойуһардааҕар күн сирин көрөн, оһо сааһа онно ааспыта. Тулаайах буолан олох эриирин-мускуурун билэн улааппыта.

Билиигэ-көрүүгэ тардыһан, хорсундук сананан 8-с кылаас кэһиитэн 1945 с. Дьокуускай куоракка кэлэн, эмчит идэтигэр үөрэнэр. Сэри кэһииннээҕи олох-дьаһах ыарахан буолан, төһө да интэриакка ололор, сүрэхтээх үлэһит кыыс остолобуойга үлэлээн эһиэн, үөрэтин ситиһиллээхтик бүтэрэр. Онно үөрэнэ сылдьан олоһун до-ҕорун Алеша Попову көрсөн, таптаһан, олохторун хол-

Күннэтэ көрөр дьоммут **ДОРУОБУЙА ТУҢУГАР ТУРУУЛАҤЫ**

буулар, үөрэхтэ-рин бүтэрэн На-мга ананан кэлэл-лэр.

Эдэр кэһиэн Мотя Намга оһо фельдшеринэн ананан үлэ үөһүгэр түһэр. Ол сағана араас ыара-хан ыарыһылар, дифтерия, скар-латина, сэллик, куор, трахома са-тыһылаабыт кэм-нэрэ этэ. Ол кэм-гэ оройуон иһи-гэр биэс эрэ оһо куйоката баар бу-олан, ыалдыар

оһолору дьыһэлэринэн кэрийэ сылдыан көрөн, эмтэрин анаан укуоллуулара, эмтииллэрэ.

Матрена билингилии «Суһал көмө» фельдшерэ бу-олан, тугун да ырааһан туран, түүн буоллун, күнүс бу-оллун биридэ эмэ атынан, үксүн эт атаһынан сылдыан ыарыһахха тийиэрэ. Оччотооһу үчүгэй эмп-томп аһы-ах буолан, эмтииргэ олус ыарахана. Матрена Иннокен-тьевна эйгэбэ майгытынан, сүбэтинэн-аматынан санаа-ларын көтөбөрө ыарыһахха үтүөрэригэр күүс-көмө бу-олара. Оччотооһу сағурууттан кэлбит эдэркэһиэн нуучча кыргытара эмчиттэр иккилии сыл үлэлээт, дойдула-рыгар төһөллөрө. Онно Матрена Иннокентьевна эдэр эмчиттэргэ сүбэ-ама буолара, бэйэтэ ыраастан итэҕэ-һэ суох билиилээх, уопуттаах эмчитинэн буолбута дьэ дьүөгэлэрэ ахталлар.

— **Кэһиэн оһолору саастарынан арааран кэрийэ сыл-дьан абыраллаах прививканы көтүһпэккэ онгороммут уонна күүстээх укуол эмтэрэ кэһиэннэр ыарыы-сүтүү арыһый намыраан испитэ, куйокка ахсаана эбиллэн бар-быта,** — дьэ ахтар Матрена Иннокентьевна.

Матрена, Алексей Поповтар Намы сөбүлээн, иккис дойдун остонот, дьэ туттан, оһолонот, сүөһүлээн-аста-нан, быр-бааччы ололорбуттара. Ағалара Алексей Ивано-вич эйгэбэ-сайағас майгылаах, сахалыы сиэринэн бул-чут бэрдэ киһи, кэтэхтэн Москвага үөрэнэн землеуст-роитель үрдүк үөрэтин бүтэрэн, идэтинэн үлэһээбитэ. Алта оһолорун үөрэттэрэн, атахтарыгар туруоран, бары үрдүк үөрэхтээх үлэһиттэр, өссө Алексей Иванович икки тулаайах балтыларын көмөлөһөн үөрэттэридилэр.

Матрена Иннокентьевна үлэлирин тухары обще-ственной олоххо актыбынайдык кыттан төрөһүт, дьахтар комитеттарыгар, нэһилиэк, оройуон сэбиэттэ-ригэр депутаттынан үс ыңгырыга талыллан ситиһи-лээхтик үлэһээбитэ. Ағалара Алексей Иванович эмиз үлэһит бэрдэ киһи. Улуус Бочуоттаах олохтооһо, РСФСР үтүөлээх землеустроитель, 1999 с. олохтон ыалдыан ту-ораабыта.

Элбэх оһолоох ийэ, үлэ, тыыл ветерана үлэтэ сыана-ланан ССРС доруобуйатын харыстабылын туйгуна, Ленин 100 сааһынан юбилейнай мэтээллээх, улуус Бо-чуоттаах олохтооһо, 16 сиэннээх, 7 хос сиэннээх дьол-лоох эбээ. 80 сааһынан бииргэ үлэһээбит дьонно, дьүөгэ-лэрэ үөрүүтүн үллэстибитэринэн үөрэр, астынар.

Убаастабыллаах Матрена Иннокентьевна, дьонун-сэргэн махталынан дьэ кэргэнин, оһолорун, сиэннэ-рин олохторо үтүө алгыс курдук салалыннын! Бэйэн чугас дьонгор сүбэ-ама буолан, киһилэр сылаас сы-һыаннарынан угуттанан уһундук, дьоллоохтук оло.

Татьяна КУЛИЧКИНА,
РФ Журналистарын союһун чилиэнэ
(Төлөбүрдээх төрүөккэ бэчээттэнэр)

Бу күннэргэ биһиги убаастыыр дьүөгэбит, ЗАГС отделын салайааччыта, СР культуратын туйгуна, РФ Журналистарын союһун чилиэнэ М.Д. Кокарева 50 сааһын туолла. Бу кэм устата кини улууһа сайдарын туйугар тугу үлэлээн кэлбэ...

ростуой үлэһиттэн сабалаан улуус баһылыгыҥ солбууааччыга тийэ үүммүтэ — бу кини дьоруора, билиитэ-көрүүтэ уонна олоххо убаарабат таптала, умсулгана буолар. Дьахтар барыта улуус баһылыгыҥ солбууааччытын дуоһунаһыгар сөбүлээх, ылар сүгүнэри сүгэн үлэлээбэтэ чаччы. Бу ырахан үлэни кини сирдээхтик толорон, кыайа-хото тутан кэлбитин дьон-сэргэ билиитир.

Марина Дмитриевна оҕо сааһа дьоллоохтук ааспыт. Ийэ, аҕа, эбээ таптала, ону таһынан биригэ төрөөбүттэрин истин сыйыаннара кини оҕо сааһын дьолунан толорбуттара. Оскуолатаагы сылларын туйунан биригэ үөрэммит дьүөгэтэ, Хаҥалас улуунун 2-с Дьөппөнөөбү оскуола директоры, СР үөрэҕиритин туйгуна, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ Р.С. Слепцова манньк ахтар: «Актыбынай дьон олобу инники дьикки хамсааталлар. Бири онук кийинэн Марина Дмитриевна буолар. Кини өрүү солото суох, үлэтин таһынан общественной дьыалалаах, ноҕорууска лаах, куруутун былааннаах сүлдьааччы. Кини оскуолатаагы сылларын уоттаах-төлөннөөх активистка, комсомолка бастыга, кылааһыгар староста. Үөһээ-Бүлүүттээби Исидор Барахов аатынан орто оскуоланы 32 буолан бүтэрбиппит номнуо 33 сыл аастар, күн бүгүнүгэр дылы барыбытын илээн-сабалаан түмэр, тух баар кыһалҕабытын, үөрүүбүтүн тэнгэ үлэстэр кийибит буолар. 8-с кылаас кэнниттэн орто оскуолаҕа бары нэһиликтэртэн киирэн үөрэннүбүт. Орто үгүһүгү, саха кыһыгыгар ис киирбэх көрүгүнээх, тугу барытын дьаһайар, уурбут-туппут курдук таҥастаах кыыска хараҕым хатана түспүтэ. Кини миигин көрөн кэлэн илии тутуһан, хаһан да билбэтэх кыһыым бу бэҕэһээ эрэ арахсыбыт курдук этэн-тыһынан, үөрэн-көтөн кини кимин, тух былааннаабын, хантан сүлдьарын туйунан тоҕо-хоро бири тыһынан кэлсэн кэбиспитэ. Онтон ыла биһиги арахсыбатахпыт.

Кини куруутун тухха барытыгар инники сүлдьэра, кылааспыт да оҕолору бари элээх, иллээх тилэр. Куруутун инники күөҥгэ сүлдьарбыт, олимпиада, күрэхтэһини, концерт, фестиваль буоллун 1 мистэтин ыларбыт. Ол барыта биһиги кылааспыт старостатын салайыһынан этэ. Уолаттарбыт бары олус көхтөөх, ис киирбэх Марианы истэллэрэ, атын кылаастар биһиэхэ куруутун ымсыыраллара. Ол да иһин буолуо, төһө да ыал аҕалара, ийэлэрэ буолларбыт 5 сыл буола-буола көрсөбүт, олбыһыгар үөрүү, холмото да буоллун кылааһынан бары түмсүүлээхтик көмөлөсүһбүт.

Үтүө дьон үчүгэй холумтаннаах, атастаах-добродоох буолаллар. Ол да иһин биһиги кылааспыт, Үөһээ-Бүлүүттээби Исидор Барахов аатынан оскуола 1976 с. выпускниктара, кини туттар, бэйэтэ туспа суоллаах-истээх, ытыктыыр кийибит, дьүөгэбит, доҕорбут Марина буолар. Кини биһиги кылааспыт оҕолоро олох суолугар туралларыгар, үөрэххэ, үлэбэ дьоруорадаах, кыаппыт боппуруостарга кинг көбүстээх, бэйэ сизрин-туомун көрүнүргэ, убаастаһарга үөрэппитэ, түмсүүлээх буоллаха тух барыта кыаппарын күн бүгүнүгэр дылы дакаастаан кэллээбэ.

Билигин санаатахха, ол сабана 14-15-тээх кыыс биһигини, кыргыттары дьэник суруйарга, күннээби былаан-ны толордохго, ол онорбут былаан-ны толордоххона дуоһууну ыларга үөрэппитэ. Кини былааннаабыт режиминэн сырыттаһына тугу барытын ситиһэр, кыайар-хотор, бэрээдэктээх буолар дириэ. Ол иһин да буолуо, ол сабана уолаттарбыт бари бири кини курдук үөрэхтэрин бүтэрэн ким быраас, ким байыаннай, ким билигин үйэ ирдэбиллэрин предприниматель, ыал аҕалара буолан үлэһит-хамсы сүлдьаллар. Ол да буоллар биһиги кылааспыттыгар араас түгүнэр баалара. Арай биридэ экзаменнар сабалаан эрдэхтэринэ уолаттарбыт арыгылаан, күлүгээннэн милицияга түбэспиттэр үһү дьэн Марина аймаһан ахан кэлэн, кыргыттары түмэн муньахтаан, милиция начальнигар сурук суруйан быһыан ылбыта. Бу албастан оскуолаттан үөрүүлэн уолаттар олохторо тэмтэриин сөп этэ. 16-17 эр саастаах кыыс хайдахтаах курдук өйүн, ылыннарылаах тыллаабын сөбө-махтайа саныыбыт.

Өссө бири түгэн баар. Арай Маринаҕа төрөөбүт күннүү кэлибит. Бэлэппитин биэрэн баран остуол тула

опордубут. Онуоха кыыспыт: «Манньк опордуоххот дуо? Хас биридин бэйэ-эбит эбэрдэ тылла этинг, оччобуна тыл этэргэ үөрэниэххит», — дьэн улахан толкуйга түһэрдэ. Ким тугу этэринэн,

Күннэтэ көрөр дьоммут ӨРҮҮ ДЬОН-СЭРГЭ ОРТОТУГАР

толкуйдаабытынан эттэхпит дии. Ону өссө: «Көнөтүк, боччумнаахтык туттан туран эти-эттээххит», — дьэн усулуобуйалаах. Онтон ыла аны тыл этэргэ, сценическэй культураҕа үөрэппитэ.

Маны барытын түмэн көрдөххө, ол сабаттан биһиги Мариныбыт олох атын тыһынаах, толкуйдаах, улахан үөрэхтээх, салайар талааннаах эбит. Улуус баһылыгыҥ солбууааччынан үлэһити олохтор кэмгэр төһө да солото суох буоллар быыс булан биригэ үөрэммит кылааһын оҕолорун үөрүүлэрин үлэстэн эбэрдэлээччи, сүргэлэрин көтөбөөчү. «Кийибарыта үрдүк үөрэхтэммит, тойонхотун да буоллаһына кини киниттэн харыс да үрдээбэт, харыс да намтаабат, кини куруутун бири тэнгик сүлдьахтаах» дириэ. Хаһан баҕарар, ханнык баҕарар түгэҥгэ биһиги Мариныбыт сүбэтэ-көмөтө элбэх. «Кэрээ, үчүгэйгэ тардыһар кини хаһан да куһаҕан буолбат, бэйэҥ дьолгун, олоххун бэйэҥ онгостобун, үчүгэйгэ тардыһа сүлдьар кини охтон-сүтэн хаалбат» дириэ куруук. Биһиги кылааспыт сырдатар сулуһа, маяга Марина курдук уоттаах-төлөннөөх дьон элбээбэ буоллар олохпут өссө туссуо этэ. Төрөөбүт күнүгүнэн, күндү дьүөгэбит, уруй-айхал буоллун, куруутун биһиэхэ сырдатар сулус буол!»

Марина Дмитриевна саамай табыллан, өрө көтөбүллүү үлээхтик, таһарылаахтык Намнаагы телестудияга үлээбэтэ. 1991 сылтан сабалаан бу тэрилтээ 10-тан тахса сыл, улуус баһылыгыҥ солбууааччынан аһанар дириэ үлээбэтэ. Ол сылларын туйунан студия бастакы директоры, Марина Дмитриевнаны ыҥыран үлээбэ буолар дириэ иһитиннэрэр-биллэрэр ситимнэригэр үлэһити сүлдьаллар. Ити курдук кини сабыдыалынан, улахан көмөтүн олохтооҕо телерадиостудия улуус общественной-политическай оҕолор суолтаах мистэтин ылары ситиспитэ. Марина кыра сааһыттан билигэ-көрүүгэ тардыһылаах буолан норуот учууталыгар Михаил Алексеевка туйгунук үөрэммитэ. Техническэй хайысхалаах кини ВУЗ-га киириэхтээх кинини дыһыла-хаан халытан иһин дикхи хайыһынарбыта, культура институтугар сирдээн илдьибитэ. Онно спортсмен бэрдин, биһиги уолбутун Сергей Кокаревы көрсөн ыал буолар, мааны кийит аатырар, оҕо-уруу тэҥитэн Намга олохсумар дьүөгэ буолла.

Марина Дмитриевна 5 сыл устата, 2002 сылтан «Нам улууһа» МТ баһылыгыҥ социальнай боппуруостарга солбууааччынан үлээбэтэ. Мэээ кини кыайат ырахан үлэтигэр кини күүһэ-кыаҕа тийэринэн, бари сатабылын, билиитин-көрүүтүн ууран туран, бэри-нилээхтик үлээбэтэ. Баһылык солбууааччытынан олохтот сүллары туйунан кинини кытта биригэ алтыспыт, үөрэх эйгэтин боппуруостары быһарсыбыт, күннэтэ үлээспит кийитэ, үөрэх управлениетын начальнигыҥ солбууааччы, Россия үөрэҕиритин туйгуна, СР үөрэҕиритин үтөөлээх үлэһитэ, Нам улууһун бочуоттаах гражданина Н.Г. Дьячкова сырдатар: «Марина Дмитриевна улуус баһылыгыҥ социальнай боппуруостарга солбууааччынан үлэһитигэр кийити олохтооҕо кытта үлээбэ лаппа сэргэх-

культура управлениетыгар үлэһит эмиэ тыллаах-өстөөх, айар дьоруорадаах Николай Журкову ыҥыран ылан көмөлөһүтү дьэн көрдөстүм. Үлэһитин сааһын кэнниттэн кэккэлээх олохтон кини иһингэр тахса үөрүйэх культура үлэһиттэрэ буолан, иннибэккэ-толлубакка кэлсэн бардылар. 15 мүн. иһигэр син элбэх сонуну түмэн нэдиэлбээ үстэ эфиргэ тахсар буолбупт.

Баһылык Д.Ф. Алексеев телевидение улуус олобун сырдаттыга, дьону үлээбэ түмүүгэ оруола улаханын өйдүү охсон режиссер-тэрийээччи, телевидение уонна радиовещание редактордарын, икки техуэлэһит көрөн олох да туспа студия буола түстүбүт. Режиссер-тэрийээччинэн тутта тэрийэр да, суруйар да, экранга да тахсар, араас саҥа санаалары киллэрэр да кыахтааһын студия бастакы күнүттэн көрдөрбүт. Хабаровскайдаагы культура институтун бүтэрбит Марина Кокареваны, телерадаторынан политолог Александр Кириллини, радиорадаторынан Марина Кононованы ыллыбыт.

сыйи тахсыбыта. Улуус сапаттын үлэтин ис хоһоонугар нэһилиэннээ кийгэ арангытын хабар элбэх саҥа сүүрээһингэр кийибиттэрэ. Культура уонна дуоһубунас сайдыыта инники күөҥгэ сүлдьэра. Общественноһо кытта үлээбэ норуот инициативата сайдарыгар аһан араас гражданскай форумнар ытылаллара үтүө үгэс буолтуба. Улуус дьаһалтата араас сыйлаах кэлим программалары ыһынан кийилэр олоххо кийириллэригэр утумнаах үлэни ыһыппыта түмүктэрдээх буолтуба. Аһан программа быһытынан сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларын көрөр комиссия улуус таһымыгар эрэ буолбакка, нэһиликтэр дьаһалталарыгар эмиэ көдүүстээхтик үлээһиннэр кэлин сыйларга оҕолор ортолоругар буруйу оноруу ачыһыра ситиһиллбитэ.

Ол курдук дьээ кэргэн уонна дьахталлар проблемаларыгар аһаллаах программа үлэтин түмүгүнэн республикатаагы конкурстарга Нам улууһа ситиһилээхтик кыттарга, ырахан олохтоох дьээ кэргэттэргэ аһал көмө оҕоһулла-

штакетниктар аныгылыы тимир күрүөнэн солбуллан кырдык даһаны библиотека билии, информация кийин быһытынан ыһыра, угуя турар курдук. Марина Дмитриевна быһырыын улуус муньаһар аһал программа көмүскээн библиотека ситимэ информационай технологияга кийиритигэр олуку уурулуна. Күннээби үлэни, түбүгү аахсыбатахха даһаны кини бу тэрилтэ сайдарыгар сөптөөх кылааты кийлэрэстэ.

2000 с. улуус дьахталларын активын муньаһа буолтуба. Бу муньаһа улуус дьахталлара инники өттүгэр тугу үлэһитлэр, салгы үлэһитин хайдах сөргүтэллэр дьэн боппуруостары дьүүллэспиттэрэ. Бу муньаһа Марина Дмитриевнаны улуус таһымыгар дьахтар сэбиэтин председателинэн талбыттара. Онон кини улуус дьахталларын сэбиэтин салайан үлэһит буолтуба. Бу иһиннэ кини улуус таһымыгар дьахтар сэбиэтигэр 9 сыл устата чилиэн быһытынан сүлдьыбыта, ол иһиннэ Нам селотун дьахталларын сэбиэтин 3 сыл салайыта.

Кини үлэһит сыйларыгар дьээ кэргэн экономика сайдарыгар үлэ күүскэ барбыта, дьээ кэргэн отдела (Ильина Л.С.) төһүү күүс буолтуба. Бу сыллар усталларыгар араас көрүгүнээх, сыннаһан кийиттэн сабалаан «Амарах сүрэх» марафон курдук улахан тэрээһингэ тийэ ыһытылар буолбуттара. 2000-2005 сс. президент ыйааһынан ыһчат сылларынан биллэриллибиттэрэ. Онно кини эдэр ыаллары болломтоҕо ылан үлэни ыһыппыта. Женсовет ыччаттар конкурска кыттан грант ыаллары ситиспитэ. Ол сылларга чөл олох болломтоҕо ыһыллан, республика таһымыгар дирекция тэриллиэн кийгэ өрүттээх үлэ бара турар кэмэ этэ. Хас биридин дьахтар сэбиэтигэр чөл олобу пропагандалыырга, чөл олохтоох ыалы чийэтиргэ, хас биридин ыалы кытта үлээһингэ улуус таһымыгар дьахтар сэбиэтигэр турмуһа. Аны туран оҕо, дьахтар доруобуйатын тупсарыга эмиэ араас үлэлэр ыһытылыбыттара. Бу хамсааһынга оччолорго саҥа үөдүйүн эрэр түөлбөнүн үлэ кыттыбыта. Дьахталлар общественной күүс буолалларын таба өйдөөн бу хамсааһыны туһанарга, нэһилиэннээ дьахтар сэбиэтигэ тустаах кылаатын кийлэрэригэр утумнаахтык үлээспитэ.

Марина Дмитриевна улахан дьээ кэргэн истинг ийэтэ, тапталаах кэргэн, эйгээс эбээ. Кэргэн Сергей Григорьевич ОдьКХ профсоюзун председатели. Улахан уоллара Дима юрист үөрэхтээх, куоракка ОдьКХ ГУП юриһынан үлэһит, кэргэнэ Варя финансист. Кыыстары Наташа Дьокуюскай куорат 31 №-дээх оскуолатын английскай тыл учуутала, кэргэнэ Александр «Нижнеленскэйгэ» горнай инженер. Наташа төрөппүттэригэр бастакы сизнэрин Анитаны бэлэхтээн күннэрэ-ыйдары кийиттэн тахсар. Кырачачан Анита билигин 2 саастаах. Кыра уоллара Сережа ДьТХА-ҕа үөрэнэр.

Олобун устата өйөөбүт, көмөлөспүт дьонун үтүөлэрин хаһан да умнубат. Олобун кэрдинс кэмнэригэр, үөрэр-көтөр, хомойор, ыарахаттары да көрсөр күннэригэр көмөлөспүт, дурда-хаһа буолбут дьонугар: эбэтигэр, төрөппүттэригэр, ийэтин эдийиһигэр, үтүөлээх үлэһит Евдокия Тарасовна Гаврильевага, учууталыгар, ССРС народнай учууталыгар М.А. Алексеевга, СР үтүөлээх учууталларыгар Д.С. Спиридоновка, 80-с сылларга Нам оройуонун советын председатели Василий Никифорович Жирковка, студияга биригэ үлээбэт сайлаааччытыгар, наставнигар И.З. Кривошапкингга, культура эйгэтигэр бастакы салайааччытыгар, биригэ үлээбэт кийитигэр, ырахан, үөрүүлээх кэмнэргэ үтүө сүбэтигэр буолар, сыйыһан-халтыны этэр дьүөгэтигэр Л.С. Ильинага, биригэ үлээбэт истинг дьүөгэтигэр З.И. Лукинага, салайааччытыгар Дмитрий Панкратьевич Корякинга, биригэ төрөбүт эдийиһигэр, аһан ачыһылар аһанналыгар М.Д. Сергуевага, аһалаатар аһаларыгар, кийит боппуруостун сүбэлээн-амалаан, төрөппүт кыһынын курдук бөбөйдээн илдьэ кэлибит Григорий Софронович Кокарева, кэргэнигэр Сергей Григорьевичка, ыраах-чугас дьүөгэтигэр, биригэ үөрэммит оҕолоругар о.д.а. бари өйөөбүт, үлэтигэр, олоһор өйөбүл буолбут ыраах-чугас доҕотторугар, биригэ үлээбэт, үлэһит коллегаларыгар истинг махталын тийэрэр.

Күндү дьүөгэбитин, аһа табаарыспытын, кэрэ олобу олохтон кэлибит үтүөкэн кийини Марина Дмитриевнаны үбүлүүйүмүн, олобун орто омурбаһынан истингик эбэр-дэлибит! Үлэтигэр өссө үрдүк ситиһиллери, бари кэрэни-үтүөнү, сырдыгы, дьээ кэргэнигэр долу-соргуну баҕарыбыт!

В. РЫКУНОВА

(Төлөбүрдээх төрүөккэ бачээттэнэр)

ра. Үрдүк үөрэххэ улуус ыччата хото кийригэр көмөлөхө «Абитуриент» программа салһанан, былааннаах үлэлэр түмүктэринэн сылан сыл аайы оҕолор үрдүк үөрэххэ кийриллэрэ үрдээн испитэ. Доруобуйа хардыстабылыгар туһааны ыллыбыт улууска аһан бастаан сэлтиги утары охсуйууга аһал программа биригэтиллэн син ботуччу үлээх көмө оҕоһулуубута. 2002 с. үөрэх тийгин сайдытын кэлим программата улуус дьаһалтатын уонна республика үөрэтин министрствотын холбоһуктаах коллегиятыгар биригэтиллибитэ.

Ханнык баҕарар программаһы олоххо кийлэрэргэ былааннаах сыраллаах үлэ барарын бари билэбит: баар балаһыанньаны анализтаһан, нэһилиэннээ этилэрин үөрэтти, туһаннаах тэриилтэри кытта аһал үлэ, үлэ боппуруостарын үрдүкү тэриилтэлэргэ туруорсууга элбэх аһааннаах, сөптөөх кадрдары сүүмэрдээһин уонна аттаран туруоруу. Бу үлэлэр тэрээһиннэригэр Марина Дмитриевна дьонун кылаатын кийлэрбитэ чуолкай. Улууска попечительскай уонна меценатскай хамсааһын үрдүк таһымыга тахсарыгар, үөрэх салаата улуус дьаһалтатыттан, чуолаан Марина Дмитриевна өттүттэн сөптөөх өйөбүлүнэн өрүү туһанара. Бу үлэлэр барыларыгар ол кэмгэ улуус дьаһалтатыгар Марина Дмитриевна биригэ үлэһит дьонно — баһылыгынан үлээбэт Корякин Дмитрий Панкратьевич, кини солбууааччылары, олохтоох дьаһалталар баһылыктара, улуус дьаһалтатын эппиттээх үлэһиттэрэ уопсай сүбэлэрин, элбэх сыраларын уурбуттара, элбэх дьонун сэрэтин түмэ тардыһытара, үлээбэ көбүлээбиттэрэ.

Ыстатыйа кээмэй кэмчигинэн улуус сайдыытыгар туһулаахтык үгэс үлэстэн сороро эрэ сырдаттылына. Марина Дмитриевна хас биридин кийини убаастаан, аһыннарылаахтык кэпсэтэр майгылаах, дьону-сэргэни ханнык баҕарар үлээбэ түмэр, иһилиир-саһалыыр дьоруордаах, туруорар ирдэбиллэрэ чопчу уонна тийимтиэх. Кинини диригэр көрүүлээх, толкуйдаах, ханнык баҕарар проблеманы быһаарарга сөптөөх бэлэмнээх, дьон олобун-дьаһаһын, кыһалһынын билэр, дьонун, сиппит-хоһупут салайааччы быһытынан дьон-сэргэ сыаналыыр. Марина Дмитриевна харыс да халбарылаахка Намы иккис төрөбүт дойдун онгостон, боростуой үлэһиттэн сабалаан улуус баһылыгыҥ солбууааччынан үлээһиннэрэ кийиттэн сааһынан улуус салгы сайдар кыахтаах, кэскиллээх, аныгылыы хоһоонноох буоларыгар кийлэрбит кылаата, өнгөтө улаханын биһиги билиитибит. Түгүннэн туһанан Марина Дмитриевнага уонна кини дьээ кэргэнигэр кытаанах доруобуйаны, дьонун үлэни-хамнаһы, долу-соргуну уонна үһүн үйэни баҕарыбын».

Н.М. Рыкунова аатынан улуус таһымы библиотекага Марина Дмитриевна директорынан аһанан оруобуна бири сыл үлээбэтэ. Бири сыл хайа да үлээбэ кылгас кэм, ол ыһан баран кини бү кэмнээби үлээбэ эмиэ таһарылаах, түмүктээх буолтуба. Капиталнай өрөмүөн ыһытылан харахха ырааһылар гына тас өттө уларыйда, эргэ

Иллэн кэм — кылаакка тэн

«ДЬОНКУМА» ТУРБАЗА — АНЫГЫ ЧҮЭ ИРДЭБИЛИНЭН

Аспыт субуотага «Ленские зори» ХЭО тэрийитинэн булчуттарга уонна балыксыттарга аналлаах тэрээһин буолан ааста. Сарсыардатта уонна хаардаан, сытыты таллаан, ону тэнэ улууска итинник хас да тэрээһин биир кэмгэ бытыллан дьон кэлиитэ аҕыйах. Инньэ гынан ойбон алларыга күрэх бытылынна (4 кыттааччылаах), ону тэнэ тохсунньу

Хаҥастан уҥа: конкурса 3-с миэстэлээх Семен Колесов, улуус кылаабынай булчута Алексей Ноговицын, ханыат редактора, «Ленские зори» ХЭО директора Юрий Ермолаев

бутүүтүттэн саҕаламмыт булчуттар уонна балыксыттар «Үтээн үһүйээннэр» анал балаһаларыгар суруйууга конкурс түмүгэ табыста.

Ойбон алларыга улууска биллэр спортсмен Афанасий Дьячковский күрөстөһөөччилэрин лапса сабырыан бастаата. Иккис миэстэбэ Владимир Слепцов тигистэ. Ол кэннэ «Үтээн үһүйээннэр» балаһа сэргэх уонна сонун суруйуутун иһин Анатолий Никонов бастаата, дипломунан, редакциятан спальной мешок сыаналаах бириһинэн бэлиэтэннэ. Бу балаһаны таһаарыга идея биэрбит, «Бастаакы сүрэхтэни» диэн эдэр булчуттарга туһалаах суруйуутун иһин иккис миэстэни Иван Евстафьев ситистэ, булчуттар уонна балыксыттар обществолара олохтообут бириһстэрин — блок аҥара ботуруону тутта. Уһус бириһстээх миэстэбэ 1 Хомуस्ताахан Коле-

сов С.С., урут хотугу сиргэ өр кэмгэ бултаабыт-алтаабыт, охотинспекторынан үлэлээбит кырдыаҥас авторбыт тигистэ, дипломунан уонна «Ленские зори» ХЭО анал бириһинэн — булчут рюкзакынан бэлиэтэннэ.

Манна даҕатан эттэххэ, «Үтээн үһүйээннэр» балаһа конкурс салданар, эһиил

эмийэ муус устар ортотугар, булчуттарга уонна балыксыттарга аналлаах тэрээһингэ түмүгэ таһаарыллан кыайылаахтары бэлиэтиэхпит. Эттиэххэ наада, автордар үгүстэрэ улахан булду — эһэни, тайагы бултааһыны суруйа сатыыллар, ити, биллэн турар, саха кинигигэр дьонун тема. Ол эрээри куобах күрээбэр, сааскы, күһүнгү кустааһына, балыктааһын бары көрүнгөр араас дыктылэр — дь э э б э л э р, көрүдүөс түгэннэр турстарынан суруйуулары үөрэ-көтө бэчээттиэхпит диэн эрэннэрбит.

Дьон мустарын кэтэһэ таарыйа Дьонкума хайатын үрдүгэр тутуллар «Ленские зори» ХЭО базатын тахсан көрдүбүт. Турар миэстэтэ дыкты-кэрэ бэс чагда, салгын ыраа-

на, сыттыын-сымардыын сибиэһэйэ манна баар. Хаһаайын, «Ленские зори» ХЭО директора Юрий Прокопьевич Ермолаев кэпсиринэн быйыл саҥа дьыл кэнниттэн саҕалаан бастакы дьыни тохсунньу 29 күнүгэр үлээ киллэрбиттэр. Ол кэннэ уугу-субуу үс дьыни туруоран, онтон иккитигэр номнуо дьон сылдьан сынньанар усулуобуйата толору тэриллибит.

Баҕардар, ханна эрэ тайга быһыгар ханньаллан турар үүтээннэр курдук санаага хытына алҕаһааххыт. Хас биридди дьиз эркининин, үрүттүүн, муосталыын бэс мастан оҥоһуллубут, дьизэлэр ис барааннара сыһ-сырдык, олоччу саҥа устурустаммыт мас сыта. Манна хонон-өрөөн, дуоһуя сынньанан дьыл хайа баҕарар кэмигэр охсуллан ааһы-

күөгүнэн), хаардаахха «Буранынан», ууга мотуордаах оҥочон хатааһылааһыны, спортинг араас көрүнгөрүн — биатлоннай мишеннэри, үөһэ быраһыллар тэриэлкэлэри ытылааһыны, пляжнай волейболу, араас аттракционнары тэрийэр былааннаах.

Биллэн турар, манньк кэлимник туристическай базаны тэрийии элбэх сыраны, ону тэнэ үгүс үбү эрэйэрэ өйдөнөр. Былырыын 150 тыһ. солк. грант сүүйэн, онуоха эбии кредит булан 3 дьыни толору төлөһөн кэлбиттэр. Мантан салгыы ханна сатанарынан грант уонна предпринимательство салаатынан чэпчэтиилээх кредит туһугар киирсэр санаалаах. Билигин баар дьизэлэри кырыһыаларын туруоран, территорияны тупсафай оҥорон от ыйын саҕатыгар туристическай базаны официальнойдык арыян сынньанар дьону көрсүбүтүнэн барыахтаахтар. Дьининэн эттэххэ, биһиги улууспутугар баччааҥна дизри Дьокуускайтан кэлэр бьылдыттарбыт ханна түбэһиэх балаакканан, быс-

Бу дьизэлэр сотору кырыһыаланан, хас бириддилэрэ тупса ааттанан от ыйыгар силиктэрэ ситиэхтээхтэр

тар. Кылаабынайа — итинник сынньанарга өҥөлөр сыаналара сөбүгэр, баай кыахтаах эрэ өттө уйунар буолбакка көнөрү бюджетниктэр хармааннарыгар эппиэттэрэ наада. Итини барытын Юрий Прокопьевич бэркэ билэр уонна инники үлэтигэр учуоттуур санаалаах.

Соторутаабыта куораттан кэлбит бьылдыттары кытта тийэ сылдьан бу туристическай базаны «Дьонкума хайата», битер «Дьонкума» туристическай база диэн ааттаахха киһи кулгааҕар иһиллэринэн олус интэриһинэй, таайтарыылаах уонна угуйуулаах буолуон сөп диэн хаһаайыттарга сөбүлээтибит. Ити курдук биһиги улууспутугар «аан дойдуга кризис бүрүүкэтэ, издээн буолла, үлэхамнас турда» диэнтэн санааларын түһэрбөккө, күнтэн күн былааннаахтык иннилэригэр туруоруммут соруктарын хамнатар дьоннор баалларыттан киһи эрэ сүргэтэ көтөбүллэр.

В. КАСЬЯНОВ

4 апреля 2009 года в очередной раз прошли традиционные соревнования по подледной ловле рыбы удочкой — «Энсиэли-2009», посвященные 100-тию известного якутского поэта, певца матушки Лены-реки, заядлого охотника и рыбака Е.С. Сивцева-Таллана Бюрэ, организаторами которых были Федерация рыболовного спорта с. Намцы, ОФК с. Намского улуса, семья Таллана Бюрэ.

Радует, что рыболовный спорт приобретает все большую популярность среди якутских рыболовов разных районов. Это становится понятным, когда замечаешь, что год от года растет количество участников и представленных ими наслегов улусов. В этих соревнованиях своим присутствием нас порадовали рыболовы — спортсмены из города Якутска, почти из всех наслегов Намского улуса, особенно порадовали хангаласские спортсмены, которые нашли силы и время, что бы добраться до берегов нашей Песчанки. Количество же участников стало совсем неплохим для наших соревнований, всего присутствовало 60 спортсменов, — даже непростые погодные условия, так не свойственные этому времени года, их не испугали! Всю ночь мело, и к утру дорога к месту соревнований стала почти непроходимой.

Поймано большое количество мелкого окуня и ершиков. Но количество пойманных «недомерчков» не давали участникам скучать, и каждый ждал на следующей проводке очередную поклевку у более крупной рыбы. Азарт поклевки заветной рыбы сопровождал участников до самого конца соревнований, — никто не хотел сдаваться раньше времени. Этот азарт настолько передался самим судьям, что они стали «болеть» за участников, переживать вместе с ними. В итоге свою порцию адреналина получили все!

Количество спортсменов внушало своєю цифрой, от соревнований можно было ожидать много

чего нового и интересного. В 7 часов утра был дан старт по сигналу желтой ракеты. Через 4 мин. после старта первую рыбку поймал Сивцев Юрий Александрович. Вторую

с интервалом в несколько секунд — кажется Василий Хатырыкский (не номинировался) — мастер есть мастер!

Потом через несколько минут у всех, то там, то сям пошла поклевка, началась работа-маховка. Окунь шел немелкий, можно сказать больше среднего. Все участники строго придерживались правила не забуриваться ближе пяти метров друг от друга. В центральной зоне рыбалки наметились лидеры — Наум Аммосов, Владимир Слепцов, Анатолий Федоров — местные «графские», Георгий Тарабукин, Николай Горохов («Байанай.ру») из Якутска — оба наши друзья и всегдагда наших соревнований со дня проведения

первых — в честь Афанасия Аржакова. По ходу соревнований участники чехардой перепрыгивали с одной лунки на другую в поиске более удачного места.

Где же наш бессменный лидер — профессор Василий Хатырыкский? А-а-а, вон там вдали, на северо-западе с небольшой группой, видно в поисках более удачного места. Ну что ж, пожелаем нашему мастеру удачи.

В итоге Наум Аммосов по результатам контрольного взвешивания занимает лидирующее положение с результатом — 4 кг 540 г. К слову сказать сын Наума Васильевича — Айсен (17 лет) показал результат — 1 кг 65 г.

Они являются жителями с. Красная Деревня.

Атмосфера на соревнованиях была более чем благоприятной. Не было суеты при регистрации и беспорядочной толпы. Все организовано на лучшем уровне, как мне дает судить мой взгляд со стороны и опыт моих коллег. Были недостатки, как со стороны организаторов, так и со стороны спортсменов. Сплоченность судейской бригады решала все вопросы достаточно быстро и оперативно, что не влекло за собой никакого негатива, а наоборот показывая свою подготовленность к судейству и оставляя только лучшие впечатления участникам. Некоторые спортсмены «плохо» чи-

тали регламент соревнований и не знали некоторых нюансов, перед стартом были поставлены в известность либо получали объяснения у линейных судей, что так же исключило недопонимания сторон.

Одним словом, впечатления только положительные, теперь готовимся к следующим соревнованиям — «Энсиэли-2010».

Общие итоги соревнований «Энсиэли-2009»: 1 место — Наум Аммосов из Красной Деревни — 4,540 кг, 2 место — Владимир Слепцов из Графского Берега — 4,080 кг, 3 место — Георгий Тарабукин из Якутска — 3,800 кг. В соревно-

ваниях по скоростному бурению двух лунок среди мужчин победил Анатолий Федоров (Графский Берег), второе место — Василий Дьяконов (Хатырыкский), третье место — Николай Местников.

Среди юношей победу одержал Владимир Попов, к слову — он трехкратный победитель наших соревнований, и бурил призовым буром завоеванным им в прошло-

годнем соревновании! Молодец! Второе место — Айсен Аммосов. Третье — Валентин Лебедев. Среди женщин одержала победу в гордом одиночестве Ангелика Попова! Таковы итоги сегодняшних соревнований. Всего поймано около 52 килограммов рыбы, за неполных четыре часа.

ХАМАЛГА

P.S. Огромное спасибо всем, кто принял участие в наших соревнованиях, мы надеемся, что сделали их еще лучше и будем стремиться к тому, чтобы «Энсиэли» оставались такими же интересными, в них непременно присутствовала дружеская атмосфера, и протекали они в честной борьбе. По итогам соревнований «Энсиэли-2009», посвященных 100-летию со дня рождения Сивцева Ефрема Степановича-Таллана Бюрэ, будут подведены итоги третьего тура многоэтапных соревнований на кубок «Байанай.ру».

Федерация рыболовного спорта Намского улуса выражает благодарность семье Таллана Бюрэ, в лице Степана Ефремовича, Ефрема Степановича — внука, Евтропия Алексеевича — внука, Тита Ефремовича. Выражаем благодарность улуусному собранию — председателю Хриstoffорову Афанасию Хриstoffоровичу.

В ы р а ж а е м благодарность Павлову Михаилу Михайловичу — председателю кооператива «Сахаагропродукт», Намскому ГУП ЖКХ Игнашеву Н.В., коллективу ГУП ТЦТР, телеканалу ТНТ-редакции программы «Охота и рыбалка в Якутии» — надеемся на дальнейшее плодотворное сотрудничество. Всем участникам наших соревнований желаем крепкого здоровья, благополучия и, главное, удачной рыбалки в оставшиеся весенние погожие дни!

ЧАБЫРБАХ

Түг былыргыттан
Тийэн кэлбит
Түөрэтин түһэрбит
Төлкөтүн түстэбит
Үс саха уутуйан үөскээбит
Куһаҥан Ыалга
Номоххо кирибит,
Норуокка хаалбыт
Уостан түспэт,
Талан ылбыт
Талбыт курдук
Тапталааттаахтары
Билсиниигэ ыгырабын.
Бааллар эбит
Баһаам элбэх Бааскалар:
Арҕаа оморор
Ардьай Бааска,
Баһаам киһи
Бахаранаай Бааска,
Босхо сангарпат
Босто Бааска,
Дьуоп тыллаах
Дьопшун Бааска,
Кыһы тыллаах
Кылаччы Бааска,
Кыргыттары көрбөт
Кылай Бааска,
Кыйманнаан хаамар
Кыыс Бааска,
Хонтуора тойоно
Кутуйах Бааска,
Күтүр киһи
Күтэр Бааска,
Кыччаҕар харах
Кыччамыай Бааска,
Мэнигинэн баппат
Мэник Бааска,
Мэтэс Таанһа
Окко түспүт оһоһуота,
Сиргэ түспүт сэрибизэйэ.
Ыйан ыһыһыт эрэ
Киинэ Бааска,
Бэрээдэк көрөөччү
Милииссийэ Бааска,
Уйбаан уола
Чапай Бааска,
Хатын Арыы
Хотун Маайатын
Мааны уола
Сибинньэ Бааска,
Сабардаҕа оморбут
Саһыл Бааска,
Сырылатан хаамар
Сыһа Бааска,
Сыыдам сырыллаах
Суоппар Бааска,
Ойуоккалаан оморор
Оппой Бааска,
Ыанньыксыт уола
Ынах Бааска.
Бааллар эбит
Уоска кирибит
Номох буолбут
Уйбааннар:
Доҕорум-атаһым
Доромоон Уйбаан,
Паат-паат тыллаах
Аарык Уйбаан,
Баһын иһэ баллырҕас
Бааһыр Уйбаан,
Күүһүн көрдөрөр
Күүстээх Уйбаан,
Уутун хаммат
Уулаах Уйбаан,
Чэгийн киһи
Чэнгэ Уйбаан,
ҕатта Настаа
Ишпит уола,
Чиэстээх үлэһит
Чэкиэс Уйбаан,
Кэнсиэри ытыр,
Муусукатын сатыыр,
Кыра угуохтаах
Кутуйах Уйбаан,
Хоһуун үлэһит
Хордооной Уйбаан,
Харагалыын харбылаһар,
Хамаанда тын кыайар,
Хонуу, пизэмэ тойоно
Хаччыгынай Уйбаан,
Киинэни көрдөрбүт,

Олесова Елизавета Дмитриевна — Хатын Арыы нэһилиэтин Аппааны бөһүөлөгүн төрүт олохтооҕо, 4 оҕо амаар ийэтэ, хас да сиэн эйэбэс эбэтэ. Артыыс талаана эрдэ биллэн, нэһилиэтин аһаҕас уоһунан кыһаҕа кыһаҕа уран самодеятельность көрүүтэ ааспатаҕа, 1965 сылтан сценаттан түспэт ырыаһыт. 2003 с. Дьокуускайга буолбут Бүтүн Россиятааҕы «Играй, гармонь!» фестивалыга кыттан, биһирэбил ылбыта, киин телевидениеҕэ үһүлүбүтэ.

Елизавета Дмитриевна дьыэ кэргэнин туһунан биһиги хаһыаптыт 2008 с. от ыйын 12 күнүгэр М. Бястинова «Талаана таһымныыр...» ыстатыйата тахсыбыта. Кини чабырҕахсыт быһыытынан айар талаанын тыл үөрэхтээх учуонайдар М.С. Иванов-Багдарыын Сүлбэ, В.В. Илларионов бэлиэтээн, хайҕаан «Орто Дойду» хаһыакка, «Далбар Хотун» сурунаалга суруйан тураллар.

Хотунан үлэлээбит,
Хоһоонго кирибит
Хоссохо Уйбаан,
Милииссийэ буормалаах,
Элбэх мэтээллээх,
Дьоруой ийэ уордьаннаах,
Оҕо аймах хамандыыра,
Имийһит бэрдэ,
Мааркыс ыалын маччыта
Майаҕас Уйбаан,
Солото суох
Солкуобай Уйбаан,
Ойбон тойоно,
Тиэргэн бөлүһүгө
Нээстэр Уйбаан,
Өрөөбөккө үөнү төрөтөр
Өрөөкөп Уйбаан,
Кичээн Өлөксөө
Оччугуй уола,
Тиипээн уус
Удьуорун утума
Архыпабыс Уйбаан,
Муокастык аһыыр
Моҕотой омуртаах
Моҕус Уйбаан,
Кыыска үөмөр
Куйбунка Уйбаан.
Ити курдук билэбит
Борокуопайдары,
Миитэрэйдэри,

Өссө да атын ааттаахтары:
Эргизэн эйгэтин
Энэринэн тэлбит,
Хотунан эргийбит
Чомоойус Борокуопай,
Борон куоска
Борукуоска Борокуопай,
Курууска тутуурдаах
Куруук курсуой
Бооппой Борокуопай,
Суксулла Ыстапаан
Төрөппүт уола
Хаачай Кынаачай,
Бэстиликтээх бэрдэ
Ынкыбыды байыһа,
Бэйиэт ааттааҕа,
Саалтыыр уола
Сэмэн Эалискэй,
Дүпсүн уола
Бөстүөн харах,
Баата ыстаан
Күтүөт Сэмэн,
Өһөс куударата
Оннун булбатах
Мохоро Миитэрэй,
Баартыйа байыһа,
Ырыаһыт ааттааҕа
Кучулаай Дьөгүөр.
Хара үлэҕэ
Иннин биэрбэтэх
Бортунуой бэрдэ,
Асчыт ааттааҕа,
Хорсун дьахтар
Маттай Маайа,
Мотурускай үнкүүлээх
Билээскэһит бэрдэ,
Сэмээкэ кыһа
Тэйэр Өрүүнэ,
Хоммунуус үтүөтэ,
Ыанньыксыт бастына,
Махханыах Татыһыас,
Кэтириис ийэбиттээх
Аҕыс уоллаах,
Биир кыыстаах
Тоҕус оҕолоох
Дьоруой аҕа
Доро Хабырыыс.
Бары билэбит
Бөһүөлөк Бүөтүрдэрин:
Бууттааҕы билиммэт
Күүстээх Бүөтүр,
Тыраактар урууллаах
Дуудай Бүөтүр,
Муокастаах моһуоннаах
Муотаан Бүөтүр,
Бэтиэхэ тыллаах
Болотоо Бүөтүр,
Сыһпараны сыымайдыыр

Сыалай Бүөтүр,
Чыычаах сиэнэ,
Дуудай уола
Моосоон Бүөтүр,
Өгөччү туттар
Өнөөрөп Бүөтүр,
Тонхонноон хаамар
Тонхоорой Бүөтүр.
Аакка кирибит
Чэнчис бэйэлээх,
Кирбинэрин кыайыт,
Сапсынарын сатаабыт,
Тэбэнэрдээх бэрдэ,
Дарыбыан сиэнэ,
Ааныка уола,
Такыр илии
Оҕонньор уол.
Талаана таайылыбатах,
Таптала табыллыбатах
Бэйэ киһитэ бэйиэт
Тыалырап Мақы.
Сүрүһүн туттут,
Тутум атах Туомата.
Сурукка кирибит
Сүрүһүтээх аата Өкүлүүн.
Удьурҕай хамсалаах,
Сэбирдэх табахтаах,
Миитэкэ сиэнэ
Албакаат Маппыыс.
Билигин даҕаны,
урут даҕаны

Үлэһит үтүөлэр,
Маанылаах ыаллар
Олорбут эбиттэр:
Айхааннар,
Абааһылар,
Алаачыктар,
Бааһыннар,
Боодьуустар,
Быргыдар,
Быытайдар,
Баахалар,
Буутабыстар,
Бөлөтөөлөр,
Буокайдар,
Буокулар,
Бахчылар,
Кыычаннар,
Кычыкаалар,
Кэрийдэр,
Кыччамыайдар,
Куйбункалар,
Көлөөктөр,
Мардыстар,
Марсаллалар,
Ньахалар,
Ньалҕалар,
Токулуоннар,
Туллайдар,
Туллалар,
Тооруктар,
Түүнүктөр,
Таастаахтар,
Сыкыралар,
Сэмээкэлэр,
Суксуллалар,
Сүлүкүчүйдэр,
Сүллүкүүттэр,
Сыкалар,
Халчаахтар,
Былыгалар,
Хааһылар,
Хооройдор,
Хоһойдор,
Хаахалар,
Өнчөхтөр,
Өнөхтөйдөр,
Хуххайдар,
Чааппааннар,
Чэкииэстэр,
Мыынналар,
Чааннар,
Чапчылылар,
Сөөтөнөлөр,
Эрдэкилэр.

Е.Д. ОЛЕСОВА
Аппааны

Семен РУФОВ, саха нуорудунай поэт
МИН ТЫЫННААХПЫН, ӨЛҮӨМ ЫРААХПЫН!

С. Есенин, Таллан Бүрэ матыһтарыннан

Нуучча да, саха да бэйиэттэрэ
Өлбүттэрин суруйаллара,
Өлүктэрин бэркэ бэригтэрэ
Аллара иингэ атаараллара...

Мин да поэт дуома этим буолбаат,
Уонна дьэ тоҕо хаалсыам баарай —
Биирдэ өйдөмүтүм, оо, бабат —
Кырдык өлбүшүн эбит, арай...

Ас астыылар — хоруорбут аладьыттан
Муннум кычыкыланан муннаата
(Тулуйбат этэ былыргаттан) —
Ытырдан танһым хайда сыста!

Көрбүтүм, доҕор, ким да суох дьыбэр —
Соһуйбут дьон сус ғынан хаалбыттар —
Хайыбын? диэтим бэйэм бэйэбэр:
Бары таһырдынан былдыһыттар!

Биир аладьыны таарыйа харбаат
Кэтэх аанынан таһырдыа ойдум —
Ыраах ырааһынан атыллалатаат
Түргөнник куоттум: дорообо дойдум!

Ыйааһыным отой да биллибэт,
Чөлчөким сүрдээх — түү курдукпун,
Атаһым ыалдыбат, сүрүһүм тэппэт,
Кыырайа көтүөххэ сөп буолбуппун!

Арай кэннибэр хаһыи иһиллэр:
«Киһибит куотта! Бу алдьархайы!»
«Өлбүт Уруукабы тутун!» — дииллэр, —
Уруукабы, үһүн субуххайы!»

«Тохтуоххут эбээт! — испэр күлэбин, —
Чучур мыраан үөһэ көтөн тахсыам,
Онтон тэбинээт соҕуруу, — дибин, —
Тибет сиригэр тийиэ ыстаныам!»

Кэннибэр туох эрэ аһылыыр,
Субу ситгэрэ буолла сиэхсит,
Илибиттэн-атахпыттан харбыыр —
Күүһэ-күдүгэ бэрдин эриэхсит!

Сиригэр тийдэ... Оо, дьэ сорбун,
Абааһы быһыылаах диэммин таайдым:
Эргиллэ биэрээт күһүгүн-уохпун
Мунһунан баран — тэбэн саайдым!

Тыас бөҕөтө өрө барчаланна...
Сонно хоһум аана тэлэллэ
Түстэ да: «Туох буолла манна?» —
Ди-ди эмээхсиним кириэн кэллэ.

Кумааһым, онтум-мантым ыһыллан
Остуолум түгнэри тэбиллибит...
Эмээхсиним куолаһа ыһыллан
Хас да нотанан эбиллибит:

«Тура охсонгун хоскун хомун!
Тус-туспа утуйар үчүгэин —
Бииргэ сыттарбыт, ойороскун
Тосту тэппит буолуо эбиккин!»

Онно санаатым: «Остуол, баҕардар,
Сүүстэ да хайыннын-хайаатын —
Саһаны ыһыллыа, ол онугар
Мин тыыннаахпын, өлүөм ырааһын!».

2009 с., тохсунньу

ТАЛАН ПОЭЗИЯТЫН ДЬИЭТЭ

Таллан, тыла-өһө ордук, Таайтарылаах кистэллэрдээх — Бүтэй эркинээх дьыэ курдук Биллибэт дьикти өрүттэрдээх.	Тула эргийэ, аллара-үөһэ Дьаныһан көрдөө олору. Үрдүк талаан үтүө-кэрэ Үрүг, кыһыл манһыаттара, Саманна дьэ ханна эрэ Саһан-бүгэн сыттаһара...
Ол дьыэтин муус түннүгүнэн Көмүлүөк уота тунаарыйар, Хороһор ураа үрдүнэн Хойуу буруо унаарыйар.	Үрэх-куруйа тыын үөһэ — Тохтотума сонору, Баһар күөйдүн түүн үөһэ — Барыма дьыэттэн сотору!
Буруо, дьыэ кистэлин илдэ, Үөр сулуска тахсан кэпсиэ, Киэн дьыэбэ кэлэн иһирдэ, Кэрэни таптыыр киһи кириэ.	Сүдү талаанга сүгүрүй, Тыл абыгар ыга куустар, Тыһа суохтук чугуруй Уонна орҕуу тахсан бар...
Көлдүгүгэ, көрү көрдөөччүгэ, Халын халһан аһылыбат, Тыл иччитин өйдөөччүгэ — Аан аһаҕас, сабыллыбат.	Таллан дьыэтэ тарда туруо Сыдыһаа сырдыы, чабылла — Өрө кынынһа үрүн буруо Кыһыл кымынан бурһалла!
Поэзия дьыэтин иһэ Кистэллэринэн толору —	

БОКС — ТУЛУУР, БОКС — ДЬУЛУУР

Бокс сайдытыгар элбэх сыратын-сылбатын
биэрбит биир чулуу боксербут В.Р. Кутуковка

Халбас хара быатын курдук
Сыһа-халты дайбатар,
Куотар-аһар күлүк курдук
Бокс онно тэҥнэнэр.

Хос ырыата
Бокс — тулууру, бокс — дьулуру
Хорсун-хоодуот дьарыга,
Эн-мин дэһэн, аат-суол ылар
Дьоллоох түгэн анала.

Түргэн туттуу, таба охсуу
Боксер сыла-соруга,
Сытыы толкуй, холку буолуу
Кыайы-хотуу аргыһа.

Хос ырыата

«Олимп» үрдүк чыпчаалларын
Элбэх боксер даһыһа,
Ааттаах-суоллаах дьонун дьонун
Дойдум үөрэ көрсүһө.

Хос ырыата

Бокс — тулууру, бокс — дьулуру
Хорсун-хоодуот дьарыга,
Эн-мин дэһэн, аат-суол ылар
Дьоллоох түгэн анала.

Ю. ПОТАПОВ-САРГЫН

Понедельник, 20 апреля
Профилактика до 11.45
 11.45 Ералаш
 12.00, 15.00, 18.00, 00.40
 Новости
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20, 04.20 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Жди меня
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Шальной ангел»
 22.30 Д/ф «Дикие дети»
 23.40 Познер
 01.00 Гении и злодеи
 01.30 Х/ф «Библия»

Вторник, 21 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00,
 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20, 04.10 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Шальной ангел»
 22.30 Судите сами
 23.50 Х/ф «Военный ныряльщик»
 02.00 Легендарный фильм «Серенада солнечной долины»
 03.30 Т/с «Внезапная удача»

Среда, 22 апреля
 05.00 Доброе утро

Понедельник, 20 апреля
 10.40 Хоккей. Международный турнир. Молодежные сборные. Финал
 12.45, 15.00, 19.05, 23.25,
 02.45, 05.55 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Путь Дракона
 15.10 Вести-спорт.
 15.20 Футбол.
 17.15 Баскетбол.
 19.20 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины.
 21.30 Футбол. Премьер-лига.
 23.40 Футбол. Обзор Кубка УЕФА
 00.55 Баскетбол. Чемпионат России. Мужчины.
 03.05, 05.00 Футбол.
 04.00 Неделя спорта
 06.05 Бильярд. Турнир чемпионов. Парный разряд
 07.55 Баскетбол. Чемпионат России. Мужчины.
 09.45 Профессиональный бокс. Умберто Сото (Мексика) против Франсиско Лоренцо (Доминиканская Республика)

Вторник, 21 апреля
 10.45 Футбол. Кубок УЕФА.
 12.45, 15.00, 19.00, 22.40,
 02.45, 05.55 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Летопись спорта
 15.15 Неделя спорта
 16.15 Чемпионат мира по футболу.
 19.10, 04.10 Скоростной участок
 19.40 Футбол. Премьер-лига.
 21.35, 03.10 Футбол России
 22.55 Баскетбол. Чемпионат России. Женщины.
 00.55 Баскетбол.
 04.40 Вечер боев М-1. «Легион» (Россия) - «Мировые звезды»
 06.10 Бильярд.
 08.00 Баскетбол.

09.00, 12.00, 15.00, 18.00,
 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Шальной ангел»
 22.30 Человек и закон
 23.50 Х/ф «Коммандо»
 01.30 Х/ф «Любовь зла»
 03.20 Х/ф «12 дней страха»

Четверг, 23 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00,
 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20, 04.10 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Шальной ангел»
 23.50 Х/ф «Пляж»
 02.00 Х/ф «Охота на Веронику»
 03.30 Т/с «Внезапная удача»

Пятница, 24 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00
 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20, 05.00 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья

09.45 Профессиональный бокс. Энтони Петерсон (США) против Хавьера Хаурегу (Мексика)

Среда, 22 апреля
 10.45 Футбол. Кубок УЕФА.
 12.45, 15.00, 19.00, 23.20,
 02.50, 06.00 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Скоростной участок
 15.10 Футбол России
 16.15 Баскетбол.
 17.55 Неделя спорта
 19.10 Путь Дракона
 19.45 Автоспорт.
 23.30 Гран-при с Алексеем Поповым
 00.15, 05.30 Футбол.
 00.50 Профессиональный бокс. Виталий Кличко (Украина) против Хуана Карлоса Гомеса (Куба)
 03.10 Золотые мгновения «Спорта». Хоккей.
 06.10 Бильярд. Турнир чемпионов. Парный разряд
 08.00 Баскетбол.
 09.50 Профессиональный бокс. Бернаби Консалесон (Филиппины) против Адама Карреры (США)

Четверг, 23 апреля
 10.45 Футбол. Кубок УЕФА.
 12.45, 15.00, 19.00, 22.30,
 02.50, 05.55 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Гослото
 14.45, 20.45 Рыбалка с Радзишевским
 15.15 Гран-при с Алексеем Поповым
 15.55 Золотые мгновения «Спорта». Хоккей.
 18.25 Футбол.
 19.10, 06.05 Точка отрыва
 19.40 Профессиональный бокс. Марко Антонио Рубио (Мексика) против Энрике Орнеласа (Мексика)
 21.00 Летопись спорта
 21.30 Самый сильный человек.
 22.45 Зимняя Универсиада-2009: Хоккей. Финал.
 00.55 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины.
 03.15 Золотые мгновения «Спорта». Хоккей.
 06.35 Бильярд.
 08.15 Футбол.
 10.15 Страна спортивная

18.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Поле чудес
 21.00 Время
 21.30 Клуб веселых и находчивых. Высшая лига
 22.40 Х/ф «Планета обезьян»
 01.30 Х/ф «Планета обезьян»
 03.30 Х/ф «Страна садов»

Суббота, 25 апреля
 05.40, 06.10 Х/ф «Трактир на Пятницкой»
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 07.30 Играй, гармонь любимая!
 08.10 Мультфильм
 23.50 Х/ф «Николай Гоголь. Тайна смерти»
 12.10 Х/ф «Тайны мадам Вонг»
 14.10 Х/ф «Ленинградец»
 16.00 Эдвард Радзинский: «Наполеон. Жизнь и смерть»
 17.00 Д/ф «Эдуард Хиль. Сто хитов короля эстрады»
 18.00 Кто хочет стать миллионером?
 19.00, 21.15 Ледниковый период: Глобальное потепление
 21.00 Время
 22.20 Пржекторперисхилтон
 23.00 Футбол. Чемпионат России. VI тур. «Рубин» - «Спартак»
 01.00 Х/ф «Люди X»
 02.50 Х/ф «Жанна Д'Арк»

Воскресенье, 26 апреля
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 06.10 Х/ф «Детский мир»
 07.40 Армейский магазин
 08.20 Мультфильм
 09.10 Умницы и умники
 10.10 Непутевые заметки
 10.30 Пока все дома
 11.20 Фазенда
 12.10 Д/ф «Владислав Дворжецкий. Неприкачанный»
 13.10 Т/с «Две судьбы. Новая жизнь»
 19.00, 22.00 Две звезды
 21.00 Время
 23.00 Что? Где? Когда?
 00.20 Х/ф «Нецелованная»
 02.00 Х/ф «Че!»
 03.30 Т/с «Внезапная удача»
 04.10 Детективы

Пятница, 24 апреля
 10.45 Футбол. Кубок УЕФА.
 12.45, 15.00, 19.00, 23.20,
 03.10, 06.40 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Точка отрыва
 15.15 Золотые мгновения «Спорта». Хоккей.
 17.50 Профессиональный бокс. Джованни Сегура (Мексика) против Сесара Канчила (Колумбия)
 19.10 Стрельба.
 19.40 Рыбалка с Радзишевским
 19.55 Футбол.
 21.50, 03.35 Футбол России.
 22.25 Самый сильный человек.
 23.30, 02.40 Дневник чемпионата мира по хоккею
 00.10 Хоккей.
 03.30 Вести-спорт.
 04.10 Хоккей.
 06.50 Хоккей.
 09.10 Профессиональный бокс. Рикардо Уильямс (США) против Даиро Эсейласа (Колумбия)

Суббота, 25 апреля
 10.00, 07.30 Баскетбол. НБА.
 12.35, 15.00, 18.55, 22.10,
 03.55, 06.25 Вести-спорт
 12.45 Хоккей. Чемпионат мира. Швейцария - Франция
 15.10, 04.15 Вести-спорт.
 15.15 Летопись спорта
 15.45 Будь здоров!
 16.20 Дневник чемпионата мира по хоккею
 16.35 Хоккей.
 19.05 Задай вопрос министру
 19.50 Футбол.
 20.20 Футбол.
 20.55 Автоспорт.
 22.25 Футбол. Премьер-лига.
 00.25 Хоккей.
 02.45, 06.35 Теннис.
 04.25 Футбол.

Воскресенье, 26 апреля
 10.00 Хоккей.
 12.35, 15.00, 19.40, 00.05,
 03.10, 07.15 Вести-спорт
 12.45 Хоккей.
 15.10, 03.30 Вести-спорт.
 15.15 Страна спортивная
 15.45 Гослото
 15.55, 03.35, 06.40 Дневник чемпионата мира по хоккею
 16.10 Плавание.
 17.25 Хоккей.
 19.55 Баскетбол.
 21.40 Автоспорт.
 00.15 Футбол. Премьер-лига.
 02.15, 07.25 Теннис.
 04.10 Хоккей.
 09.55 Летопись спорта

Понедельник, 20 апреля
Профилактика до 11.50
 11.50 Мультфильм
 12.05, 14.40 Х/ф «Криминальный талант»
 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 14.20, 17.25, 20.30 Вести-Москва
 16.00 Т/с «Кулагин и партнеры»
 17.50 Дежурная часть
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Тайны следствия»
 22.50 Городок
 23.50 Вести+
 00.10 Х/ф «Выше холма»

Вторник, 21 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55 Д/ф «ТУ-110. Последние слова летчика Кузнецова»
 09.50, 11.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 10.50, 17.50 Дежурная часть
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»
 15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Тайны следствия»
 22.50 Д/ф «Гений русского дзюдо. Спорт и разведка»
 23.50 Вести+
 00.10 Х/ф «На грани безумия»

Среда, 22 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55 Д/ф «Битва за космос. История русского «шаттла»
 09.50, 11.55 Т/с «Улицы раз-

20 апреля, понедельник
 7:00 «Новый день»
 17:30 ДТРА «Полярная звезда»: Дневник юнкора
 18:20 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Бизнес-формула»
 18:40 «Социум» прямой эфир
 19:30 «Парламентский вестник»
 20:00 Программа «Улуус» показывает: Усть-Майский филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Тыя сирэ»
 21:30 «Клипмейкер»
 21:50 «Стратегия республики»
 22:20 «В мире профессии»
 22:35 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

21 апреля, вторник
 7:00 «Новый день»
 17:30 «Сүрэхпит-оҕоҕо...»
 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Эргимтэ»
 18:35 «Реальный шаг»
 18:50 «Хангалас аатырбыт атара» («Хангалас» ТВ)
 19:30 «Стратегия республики»
 20:00 «Улуус» программа көрдөрөр: Дьаангытаабы филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Кэписэ»
 21:30 «Клипмейкер»
 21:45 «Кырымах» бааһынай хаһаайыстыба («Кэбээйи» ТВ)
 22:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа

битых фонарей»
 10.50, 17.50 Дежурная часть
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»
 15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Тайны следствия»
 22.50 Исторические хроники
 23.50 Вести+
 00.10 Х/ф «Безотцовщина»
 01.55 Горячая десятка

Четверг, 23 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55 «Где золото «Черного принца?»
 09.50, 11.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 10.50, 17.50 Дежурная часть
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»
 15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Тайны следствия»
 22.50 Д/ф «Секретное dossier. Лев Прыгунов»
 23.50 Вести+
 00.10 Х/ф «Гамлет»

Пятница, 24 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55 Мусульмане
 09.05 Мой серебряный шар
 10.00, 11.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»

23 апреля, среда
 7:00 «Новый день»
 17:30 ДТРА «Полярная звезда»: Дневник юнкора
 18:20 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Бизнес-формула»
 18:40 «Социум» прямой эфир
 19:30 «Парламентский вестник»
 20:00 Программа «Улуус» показывает: Усть-Майский филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Тыя сирэ»
 21:30 «Клипмейкер»
 21:50 «Стратегия республики»
 22:20 «В мире профессии»
 22:35 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

24 апреля, четверг
 7:00 «Новый день»
 17:30 «Под покровительством Байаная...» (ТВ «Чароит»)
 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Төлкө түөрэзэ» спектакль
 19:00 «Правительственный час»
 20:00 «Улуус» программа көрдөрөр: Өлөөннөөбү филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Лик»
 21:30 «Реальный шаг»
 21:45 «Көмүскэл»
 22:15 «Клипмейкер»
 22:35 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

25 апреля, пятница
 7:00 «Новый день»
 17:00 ТВ-спорт: Чемпионат республики по волейболу I ч.
 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Клипмейкер»
 18:35 «Правоведь»
 19:05 «Харах далыгар» ток-шоу

15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 17.50 Дежурная часть
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Юрмала
 22.55 «Презумпция вины»
 01.05 Х/ф «По прозвищу «Чистильщик»

Суббота, 25 апреля
 05.20 Х/ф «Старшина»
 06.50 Вся Россия
 07.00 Сельский час
 07.30 Диалоги о животных
 08.00, 11.00, 14.00 Вести
 08.10, 11.10 Вести-Московская область
 08.20 Военная программа
 08.45 Субботник
 09.20 Х/ф «Как Иванушка-дурочок за чудом ходил»
 11.20 Формула власти
 11.50 Очевидное - невероятное
 12.20 Комната смеха
 13.15 Сенат
 14.20 Вести-Москва
 14.30 Х/ф «Наградить (посмертно)»
 16.05 Субботний вечер
 18.00, 20.45 Х/ф «Начать сначала. Марта»
 20.00 Вести в субботу
 22.30 Х/ф «40»
 00.10 Х/ф «Иностранец - 2: Черный рассвет»
 01.50 Х/ф «Империя волков»

Воскресенье, 26 апреля
 05.20 Х/ф «Меня это не касается»
 07.00 Сам себе режиссер
 07.50 Смехопанорама
 08.20 Утренняя почта
 08.55 Х/ф «Бэтмен возвращается»
 11.00, 14.00 Вести
 11.10 Неделя в городе
 11.50 Городок
 12.20 Сто к одному
 13.15 Парламентский час
 14.20 Вести-Москва
 14.30 Х/ф «Папа»
 14.55 Дежурная часть
 15.30 Честный детектив
 16.00 Смешаться разрешается
 17.35, 21.05 Танцы со звездами
 20.00 Вести недели
 21.15 Специальный корреспондент
 21.45 «Течет река Волга»
 23.40 «Запретное царство»
 01.40 Х/ф «Глаза ангела»

20:00 «Улуус» программа көрдөрөр: Горнайдаабы филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Толбон»: Саха Республиканы Конституцията
 21:30 «Аал-луук мас»: Саха народнай поэта Савва Тарасов «Махтананын айбыппар...»
 22:10 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

26 апреля, суббота
 17.00 — 23.10 — профилактические работы по г. Якутску
 17:00 «Геван»: И пусть горят мои раздумья... К 80-летию Д.Н.Апросимова
 17:30 «Истинг илдьит»
 18:30 «Тарбаахтыын астыаха»
 19:00 «Эдэр көрөөччү театра - «Кыһыл көмүс маасбаа»
 19:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн» Информационная бизири
 20:05 «Өркөн өй» Финал II ч.
 20:45 «Истинг илдьит, байааным ырыатын...»
 21:30 «Сардаана»
 22:00 «Субботний вечер на НВК»
 22:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн». Информационная бизири

27 апреля, воскресенье
 17:00 ДТРА «Полярная звезда»: Моя республика
 17:30 «Искатели Якутии»
 18:00 «Түннүк»
 18:30 «Истинг илдьит»
 18:50 «Сага кэм»
 19:05 «Sakha Next People»
 19:20 «Идэбин таба тал»
 19:35 «Якутия. День за днем» Информационная программа
 20:10 «Филиал НВК «Саха» в Москве»
 20:40 «Бу күнгэ, бу сиргэ»
 21:20 «Реальный шаг»
 21:35 ТВ-спорт: Чемпионат республики по волейболу II ч.
 22:30 «Якутия. День за днем» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

ПРОТОКОЛ №40
ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА

с. Намцы 15 апреля 2009 г.

Муниципальный заказчик: Муниципальное учреждение «Управление образования Намского улуса РС (Я)»

Почтовый адрес: 678380 РФ РС (Я) Намский улус с. Намцы ул. Файзулина, 3. Номер контактного телефона: тел. 8 (41162) 41-4-08, факс: 8 (41162) 41-0-71.

Состав Единой комиссии: Слепцов Николай Владимирович, Председатель Единой комиссии; Слепцов Николай Владимирович, Заместитель председателя комиссии; Чиркова Галина Никитична

Члены комиссии: Абрамова Ирина Кимовна, Спиридонов Александр Прокопьевич, Попова Любовь Михайловна

Секретарь Единой комиссии: Протопопов Евгений Викторович

Заседание проводится в присутствии 6 членов Единой комиссии. Кворум имеется. Комиссия правомочна.

1. Место, дата и время начала проведения аукциона:

Адрес: 678380 РФ РС (Я) Намский улус с. Намцы ул. Октябрьская, 1 каб. 307, телефон (41162) 41-9-52, факс (41162) 41-5-68

15 апреля 2009 г. 15 ч. 00 мин. (время местное)

Предмет муниципального контракта: Капитальный ремонт Хамагаттинской СОШ.

Начальная (максимальная) цена контракта: 2 417 000 (два миллиона четыреста семнадцать тысяч) рублей

Сведения об участниках аукциона:

№ карточки	Наименование (для юридического лица) Фамилия, имя и отчество (для физического лица)	Место нахождения (для юридического лица) места жительства (для физического лица)
1	ООО ТСК «Барс» Шукин Ефрем Николаевич	г. Якутск мкр 202, корп. 11, к. 78
2	ООО «Силп» Рожин Герасим Георгиевич	г. Якутск, ул. Ильменская 51,
3	ООО «СахаСтройМонтаж» Захаров Анатолий Владимирович	г. Якутск ул. Дзержинского, 35 кв4
4	ООО «ЯкутТеплоСеть» Пипигин Алексей Семенович	г. Якутск ул. Петровского, д.23/1, кВ.16
5	ООО «ЯкутСтрой» Котисев Михаил Магомедович	г. Якутск, Вилюйский переулок, 20/1

1. Последнее предложение о цене контракта сделано участником под №1 – 1933600 (один миллион девятьсот тридцать три тысячи шестьсот) рублей. Предпоследнее предложение сделано участником №2 – 2054450 (два миллиона пятьдесят четыре тысячи четыреста пятьдесят) рублей.

2. Победителем аукциона является участник под №1: ООО ТСК «Барс», г. Якутск мкр 202, корп. 11, к. 78.

3. Участник сделавший предпоследнее предложение участник под №2: ООО «Силп» г. Якутск, ул. Ильменская 51.

4. На основании ч. 7 ст. 37 Федерального закона №94-ФЗ от 21.07.2005г. заключить муниципальный контракт с участником под №1 на сумму 1933600 (один миллион девятьсот тридцать три тысячи шестьсот) рублей

Протокол аукциона составлен в двух экземплярах, один из которых остается у заказчика.

Второй экземпляр протокола аукциона Заказчик в течение 3 дней со дня подписания передает победителю аукциона.

Настоящий протокол аукциона будет опубликован в официальном печатном издании «Энсиэли» в течение пяти рабочих дней и будет размещен на официальном сайте <http://www.goszakazakutia.ru/>

Настоящий Протокол подлежит хранению в течение трех лет с даты окончания проведения настоящего аукциона.

Председатель аукционной комиссии: Слепцов Николай Владимирович

Заместитель председателя комиссии: Чиркова Галина Никитична

Члены аукционной комиссии: Абрамова Ирина Кимовна, Спиридонов Александр Прокопьевич, Попова Любовь Михайловна

Секретарь аукционной комиссии: Протопопов Евгений Викторович

Представитель Заказчика:

Аукцион завершен: 15 апреля 2009 г. в 15ч30 мин (время местное)

Спорт — дьулдуур спорт — тулуур

КЫРГЫТТАР ЭМИЭ
КҮРЭХТЭСТИЛЭР

Е.М. Шапошников аатынан Хамабатта орто оскуолата үөрэтини тэнгэ обону эт-хаан өттүнэн сайыннарыыга, маассабай спорду тарбатыыга, спорт национальнай көрүнгүзүн көбүлээнигнэ былааннаахтык үлэлиир. Олунньу 7 күнүгэр ССРС кинематографытын туйгуна, спорт энтузиаста, тренер Е.С. Охлопков бирийигэр спорт национальнай көрүнгүзүгэр уонна теннискэ күрэхтэһии 12-с төгүлүн буолан ааста. Күрэхтэһиигэ улус 12 оскуолатытан 130 кыттааччы кэлэн күөстүрүн холостулар, быһыйдарын, сымсаларын быһаарыстылар.

Түмүккэ атах ооннууугар улахан уолаттарга үс көрүгүтүмүгүнэн Васильев Вася, Муксунов Дима, Молчанов Максим (НУГ) бастаатылар. Кыра уолаттарга үс көрүгүтүмүгүнэн Саввин Владик (НУГ), Шамаев Саша (Модут), Заровнев Рома (Бөтүг) кыайыны ситистилэр. Хамаанданан түмүккэ гимназия бастакы, Нам 1 №-дээх орто оскуолата иккис, Модут оскуолата үһүс буоллулар.

Хапсабайга Васильев Айсен, Сивцев Коля, Михайлов Алеша, Винокуров Алеша, Христофоров Мичил эрэллээхтик бастаатылар. Иккискэ Нам 1 №-дээх, үһүскэ Нам 2 №-дээх оскуолалара табыстылар.

Наартаны ыстаныыга кыраларга Парников Ганя (НУГ) 100-тэ, улахаттарга Назаров Айсен 107-тэ ыстанан бастаатылар. Тутум эргиргигэр Парников Аяал (Хатын Арыы) чемпионнаата. Тардыныыга Михайлов Леня (Хатын Арыы) 47-тэ тардынан рекорд олохтоон, Евтропий Спиридонович сиэнэрттэн анал бириис ылла.

Быһылгы күрэхтэһиигэ туспа көрүнгүнэн остуол тенниһэ кирибэтэ. Манна кыргыттар эмиэ күрэхтэспиттэрэ. Ол курдук кыргыттарга Билюкина Алиса (Нам 2№-дээх оск.), уолаттарга Афанасьев Айсен (Хатын Арыы) кыайдылар.

Бары кыайылаахтар мэтээллэри, грамоталары, бириистэри туттулар. Ону таһынан Евтропий Спиридонович оболорун, сиэнэрин, үөлээннээхтэрин «Старая гвардия» ааттарыттан Ноговицын Владикка (Нам 2№-дээх орто оскуолата), Михайлов Леняба (Хатын Арыы), Христофоров Мичилгэ (Хамабатта), Михайлов Алешаба (Хамабатта) бириистэр ананнылар. Күүс-көмө буолбут дьоммутугар, тэрийээччилэргэ, кыттааччыларга махталбытын тирээбит.

Е.С. Охлопков дьиз кэргэнэ

Сход граждан МО «Фрунзенский наслег»

РЕШЕНИЕ № 04

«О Внесении изменений в решение Схода граждан от 26 ноября 2008 г. «Об утверждении ставок, порядка и срока уплаты земельного налога на территории МО «Фрунзенский наслег» на 2009 год»

с. Фрунзе 13 апреля 2009 г.

Руководствуясь п. 4 статьи 5 Налогового кодекса Российской Федерации, Федерального закона Российской Федерации от 06.10.2003 N 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» и руководствуясь Уставом МО «Фрунзенский наслег», Сход граждан решил:

1. Внести изменения в пп. 2.1 пункта 2 решения Схода граждан от 26 ноября 2008 г. «Об утверждении ставок, порядка и срока уплаты земельного налога на территории МО «Фрунзенский наслег» на 2009 год».

2. пп. 2.1 пункта 2 изложить в следующей редакции: «2. Освобождаются от уплаты земельного налога дополнительно к перечню, предусмотренному статьей 395 главы 31 НК РФ:

2.1 Бюджетные организации.»

3. Настоящее решение опубликовать в районной газете «Энсиэли» и обнародовать на информационном стенде Дома культуры.

4. Контроль за исполнением данного решения возложить на ведущего специалиста МО «Фрунзенский наслег» Собакину Л.В.

Председатель Схода граждан
Глава наслега В.Н. ПЕТРОВ

УВАЖАЕМЫЕ ЖИТЕЛИ С. НАМЦЫ!

Администрация МО «Ленский наслег» извещает в связи с увеличением количества пожаров, связанных с электричеством в частном секторе с. Намцы и введением «Евростандарта» РФ, для проведения пожарно-профилактических работ, путем замера сопротивления изоляции проводов и кабелей, производим сбор заявок от частных лиц и крестьянских хозяйств. Оплата замера в зависимости от объема измеряемых объектов, ориентировочно от 360 до 500 руб. Замеры будут производить мобильные бригады ЭТЛ «Ростехнадзор» РС(Я). Заявки подавать ОГПН «Намский улус», раб. тел. 43-2-01

Советы огородникам

ТЩАТЕЛЬНО ПОДГОТОВЬТЕСЬ

К предпосевной подготовке семян надо подойти очень тщательно, ведь известно — «от плохого семени не жди хорошего племена». Предпочтительнее приобретать семена в фирмах или семеноводческих магазинах, которые дорожат своей репутацией и гарантируют высокое качество своего товара. Частные продавцы нередко торгуют несертифицированным товаром.

Для посева большинства овощных культур (кроме огурца и других тыквенных) предпочтительнее свежие (прошлогодние) семена. Семена тыквенных лучше использовать после 2-3-летнего хранения. Неплохо бы огороднику составить приблизительный календарь высадки своей рассады в теплицы, парники или открытый грунт, чтобы она не переросла или не попала под возможные ранне- и поздневесенние заморозки.

Подготовка семян к посеву включает в себя такие приемы, как сортирование, протравливание, прогревание, замачивание и стимулирование роста, барботирование, проращивание и яровизацию.

При сортировке имеющегося в наличии посевного материала щуплые, неполновесные, с подозрительными пятнами на поверхности семена лучше отбраковать, чтобы потом не жалеть о напрасно потраченных силах и времени. Так, различные по качеству семена огурца можно распознать, опустив их в 3-5% раствор поваренной соли. Всплывшие в течение 3-5 минут семена удаляют, как ненадежные, а опустившиеся на дно дважды промывают и просушивают.

Если овощеводы-любители используют семена собственного производства или приобретенные (но несертифицированные), их обеззараживание обязательно. Немало грибной и частично бактериальной инфекции может передаваться через почву и находиться внутри и на поверхности семян. С семенами огурца, например, распространяются возбудители антракноза и угловатой пятнистости, свеклы — пероноспороза и фомоза, капусты — сосудистого бактериоза, пероноспороза, фомоза, моркови — черной гнили и т.д.

К сожалению, препаратов для протравливания семян овощных культур мало, а разрешенных для частного сектора тем более. Для предпосевного замачивания семян огурца, капусты, томата владельцам личного подсобного хозяйства (ЛПХ) рекомендован ряд микробиологических препаратов. К примеру, выдерживание семян огурца в 0,2% растворе бактофита в течение 3-6 ч. Это способствует снижению поражения всходов корневыми гнилями. Замачивание перед посевом семян огурца в 1% растворе планриза в течение 6 ч. Направлено против фузариозного увядания, ризоктониозной корневой гнили, питиозной корневой гнили, а для семян капусты белокочанной — против сосудистого и слизистого бактериозов. Замачивание семян этих культур в течение 1-2 в растворе фитоспорина — М рекомендовано против корневых гнилей, фузариозного и вертициллезного увядания, бактериоза растений огурца и против черной ножки, полегания рассады капусты (1,5-1,6 г/л и 1,2-1,6 г/л соответственно). Из химических фунгицидов для ЛПХ предлагается альбит, тпс: семена капусты замачивают против сосудистого бактериоза в растворе 1 г/л в течение 3 ч. (при расходе рабочей жидкости 100 мл/100 г семян). Обычно овощеводы-любители предпочитают обеззараживать семена марганцевокислым калием, неплохо подавляющим поверхностную микозную инфекцию, в отличие от возбудителей бактериозов и вирусов. Например, семена томата выдерживают в

его 0,5% растворе при 30-35 С в течение 5-8 минут. Также эффективна против фитопатогенных грибов обработка семян в течение 15 минут раствором смеси препаратов (1 г марганцевокислого калия, 0,2 г борной кислоты, 0,1 г сульфата меди на 1 л воды).

Отдельные огородники для обеззараживания семян используют раствор календулы или чеснока. В первом случае семена помещают на 20-30 минут в настой сухих цветков (чайная ложка на стакан кипятка, после процеживания добавляют до 1 л охлажденную кипяченую воду). Во втором — массу натертого зубчика чеснока разводят в 200 мл холодной кипяченой воды, доводят процеженный раствор до 1 л и выдерживают семена 30-40 минут в марлевом мешочке. Неплохие результаты дает обработка семян различных видов и сортов капусты водным настоем древесной золы (содержит до 30 элементов питания) и соком листьев хорошо известного всем алоэ древовидного, который действует как биостимулятор роста, проявляет бактерицидные свойства. Семена помещают в суточный настой (полстакана золы на 1 л). 4 сочных листочка алоэ тщательно моют, подсушивают и выдерживают в полиэтиленовом пакете в холодильнике (13-15 суток при 6-8С либо 5-7 суток при 20С). В выдавленном соке семена инкубируют 4-6 ч. и, не промывая, выкладывают на влажную фильтровальную бумагу или марлю для набухания. Эту обработку проводят за 3-4 дня до посева.

Для ускорения прорастания семян ряда тугорослых овощных культур (морковь) целесообразно предварительное замачивание. Семена высыпают в емкость с небольшим количеством воды, чтобы она слегка их покрывала. Через каждые 4-6 ч. воду меняют. Семена моркови, свеклы и укропа замачивают 2-3 суток, а огурца, кабачка, тыквы, капусты, томата, гороха, редиса — 8-12 ч. Можно повысить активность прорастания семян свеклы, моркови, петрушки, замочив их на 12-18 ч. в растворе борной кислоты (0,2 г на 1 л воды).

Для повышения урожая овощей разработан целый ряд ростовых веществ, многие из которых предназначены для ЛПХ. Хорошие результаты дает предпосев-

ное замачивание семян в водных растворах эпина — экстра. Так, семена огурца и капусты белокочанной выдерживают в его растворе (0,025 мл/100 мл воды) в течение 2 ч. и 5 ч. соответственно (из расчета: 100 мл рабочего раствора/100 г семян). Семена томата помещают в раствор этого препарата (0,05 мл/200 мл) на 2 ч. (при расходе 200 мл/100 г семян).

В ЛПХ для предпосадочной обработки клубней разрешены биопрепараты агат-25К, тпс (7 г на 0,5 л воды для обработки 50 кг клубней) и фитоспорин — М, п (150 г на 10 л воды; 3 л раствора на обработку 100 кг семенного материала).

Перед посадкой тщательно выбраковывайте большие и механически поврежденные клубни.

По всем вопросам обращаться ФГУ «Россельхозцентр» по Намскому улусу, с. Нам, ул. Чернышевского, 36 (здание комбикормового завода).

Руководитель Сардана Дмитриевна Новгородова.
Тел. 89243693972

М.Г. ГАБЫШЕВА

**Ломбард
Золото Якутии**

Весенняя акция!

**В связи с годом
Молодежи
СКИДКИ и
ПОДАРКИ
для молодежи
(до 30 лет)
и молодых
семей
(2008-2009)!**

с. Намцы, ул. Чернышевского, 14 (бывшее здание гранитного завода)
тел. (41162) 43-14-4

Адреса ломбардов в г. Якутске:

- пр. Ленина, 35, (ТК «Кристалл», ост. «Туймаада»), тел. 700-446
- пр. Ленина, 8, (пл. Оджоникидзе), тел. 711-226
- пр. Ленина, 14, (маг. «Нойбут Центр»), тел. 711-433
- ул. Рыдзинского, 24 (зд. адм. ТК «Маньяттаах»), тел: (4112) 43-08-37

Күндүтүк саныр тапталлаах кэргэммин, аламай күммүтүн көрдөрбүт аар туйабыгың эйбэс эбээбитин **МАКАРОВ ВАСИЛИЙ МИХАЙЛОВИЧ 55, МИХАИЛ МИХАЙЛОВИЧ МАКАРОВЫ** 50 сааскытын туоларгытынан, кэрэ-бэлиэ күнүңүтүнэн ис сүрэхпититтэн тахсар итии-истин эбэрдэбитин тиэрдэбит.

Биһиги туспутугар сүүрэр-көтөр, күүс-өйөбүл буолар үтүө киһитигэр ахсаабат кыһамнын, болжомтон, ыллыктаах сүбэн-аман иһин мунура суох махтанабыт.

Баҕарабыт күндү киһитигэр уйгулаах уһун олобу, үлэбэр-хамнаскар кэккэ ситиһиллэри. Дьол-соргу аргыстастын, үөрүү-көтүү энэрдэһэ сырыттын, ыарыы ыалдыттаабатын, үтүө эрэ үөмөхтэстин, кэрэ эрэ кэккэлэстин, ыра санаан ылса турдун, баҕа санаан олоххо кириэр истин диэн алгыспытын аныбыт.

Эбэрдэн кытта кэргэнин, оҕолорун, кийииттерин, күтүөттэрин, сиэнэрин

Күндү сиэн балтыбын, икки кинигэ авторун, Суруйааччылар союзтарын чилиэнин **ПАРНИКОВА АННА АЛЕКСЕЕВНА** 50 сааскын томточту туолбукунан эбэрдэлиибит!

Өссө да уһундук олорон суруйбутун курдук суруйан дьон-сэргэ кэрэхсэбилин ыларгар баҕарабын.

Кырдыар саас, тиэтэйэн кэлимэ, Чанчыкпар кырыаны кээһимэ, Тапталым манньытар сүөгэйин

Табыллан, мин иһэ иликпин. Кырдыар саас, элиэти көтүмэ, Көһүтэр кэскилбин күөйүмэ, Ыспыт тыал бурдугун туораҕын Ытыспар хомуйан ылбатын. Кырдыар саас, кыһыһыран сааным, Мин баспар бакаайы баайыма, Дабайар бырааным чыпчаалын Көрбөтүм, тэллээр сылдыабын.

Эбэрдэн кытта эдьийи Маайа

Убаастабыллаах **МАРИЯ ПЕТРОВНА ИВАНОВА**НЫ, Нам селотун уонна педколледж Ытык киһитин, педагогическай үлэ ветеранын, ССРС, РФ орто анал үөрэхтээһинин туйгунун, үөрүүлээх үбүлүйгүнэн, 70 сааскынан, нөрүөннээх төбөбүтүн нөрүгүтүн туран итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Эн биһиги тэрилтэбит олоһор-дьаһагар киллэрсибит кылааккын, чуолаан уус-уран самодеятельность сайдытыгар өр сыллаах ыччаты үөрөшпит-такайыт сыралаах үлэҕин сыанаһыбыт, умнубаптыт уонна биһир эмит түгэнгэ кыайаргынан күүс-көмө буоларын буоллар дуу диэн баҕа санаабытын тиэрдэбит.

Инникитин баҕарабыт үтүө доруобуйаны, оҕолорун, сиэннэрин ситиһиллэринэн кынаттанан өссө уһундук нус-хас олороргор!

И.Е. Винокуров аатынан педагогическай колледж коллектива

Күндү үөлээннээхтэригин **ОБУТОВА ТАМАРА КИРСАНОВАНА** 65, **ЗАХАРОВА АНАСТАСИЯ ИВАНОВАНА** 75 саастарын томточту туолбуттарынан итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Оҕолоргутун, сиэннэригитин кытта сийтэһин, үөрэ-көтө өссө да уһундук, дьоллоохтук-соргулаахтык олороргутар баҕарабыт. Бастын баҕабыт барыта туолан, сандал саас сандаардын.

Хамаҕатта ветеранын сэбиэтэ

Күндү убаастыыр, ыгыктыыр дьоммутун **ВАСИЛИЙ МИХАЙЛОВИЧ МАКАРОВЫ 55, МИХАИЛ МИХАЙЛОВИЧ МАКАРОВЫ** 50 сааскытын туоларгытынан, кэрэ-бэлиэ күнүңүтүнэн

Ис сүрэхтэн истинник санаан туран, Ураанхайды уруйдуубут, Сахалы айхаллыбыт, Нөрүөн нөрүгүэбит! Күндү дьоммутугар Истин көнө майгыгыт, Амаарах дууһагыт, үлэбэ бэриниллээх Буолуугут, дьонго үтүө сыһыангыт Биһиэхэ мэлдьи холобур буолар Эһигинэн киэн туттабыт!

Биһиги туспутугар ахсаабат кыһамныгыт, үтүө сүбэбит, ханнык баҕарар түгэнгэ өйөбүлүт, тирэх буолуугут, истин сыһыангыт иһин барҕа махталытын этэбит, сиргэ тийэ сүгүрүйэбит!

Халың хаха, суон дурда буолар убайдарыт үтүө амаара сааһыт хаһан да уостубатын, сүрэххит сылааһа уҕараабатын, дьон-сэргэ махтаһын өссө да ыла турун!

Биһиргэ төрөөбүттэригит уонна кинилэр дьэ кэргэттэрэ

Улуустаағы ЗАГС отделын салайааччытын **КОКАРЕВА МАРИНА ДМИТРИЕВНА**НЫ информациянай-методическай киин коллективин аатыгын үйэ агардаах үбүлүйгүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Убаастабыллаах Марина Дмитриевна!

Эн салайар үлэни толору баһылаан, айылҕатан бэриллэбит курдатты таайың, ыарахаттартан чаҕыйбат буолуун, барытыттан сөптөөбүн, оротун булуун иһин, чугас дьонгор уонна обществоба аҕалар туһан иһин махтанабыт. Эн алаһа дьээн арчытын, ситиһиллээх үлэҕин-хамнаскын уонна көхтөөх, общественной үлэҕин кытары тэнгэ аттарар дыкти дьобурдааххын сөбөбүт, үрдүктүк сыаналыбыт, холобур онгостобут.

Сайдар олоһун сааскы күн чаҕылыа турарыны сырдык, сылаас буолуохтун, үлэнэн, үөрүүнэн, дьолунан туола туруохтун. Айыт Айыһыларын, Иэйбит Иэйиэхситтерин аргыстарынан арчыланан чэгиэн-чэбдик сылдыаргар баҕарабыт.

Эбэрдэн кытта «Нам улууһа» муниципальнай тэрилли культурата уонна духобунаска салалтын информациянай-методическай киинин үлэһиттэрэ

В соответствии с постановления правительства Республики Саха (Якутия) от 10 апреля 2009 года N 152 «О мерах по охране лесов от пожаров в 2009 г.» и в целях принятия дополнительных мер по защите населенных объектов, расположенных на территории МО «Намский улус» от лесных пожаров во время пожароопасного периода, распоряжаюсь:

1. Утвердить оперативный план тушения лесных пожаров на территории Намского улуса в 2009 г. (Приложение N 1).
2. Главам поселений и руководителям предприятий и организаций независимо от форм собственности:
  - 2.1. В срок до 5 мая 2009 г. разработать и утвердить распоряжение и оперативный план дополнительных мер по борьбе с лесными пожарами на пожароопасный сезон 2009 г.
  - 2.2. В срок до 5 мая 2009 г. подать заявку в адрес Намского филиала «Якутского лесничества» на проведение сельхозпалов с указанием места проведения и ответственных лиц.
  - 2.3. Организовать подготовку и содержание в готовности сил и средств, привлекаемых для тушения лесных пожаров, и их тушение.
  - 2.4. Организовать резерв горюче-смазочных материалов, продуктов питания и финансовых средств на случай чрезвычайных ситуаций.
  - 2.5. Организовать своевременное оповещение и информирование населения о лесопожарной обстановке.
  - 2.6. Произвести переоборудование водовозной и фекальной автотехники, пригодной для пожаротушения.
  - 2.7. Создать вокруг населенных пунктов, расположенных в лесных массивах, пожароустойчивые зоны, по границам зон проложить минерализованные полосы.
- 2.8. Создать вблизи естественных водоемчиков специальные площадки для забора воды пожарными автомобилями, водовозной техникой.
- 2.9. Обеспечить координацию всех сил по борьбе с лесными пожарами на территории улуса и в случае необходимости создать для этой цели специальные комиссии.
3. Рекомендовать Намскому филиалу ГАУ «Центр инвентаризации, воспроизводства охраны и защиты лесов Республики Саха (Якутия)» (Алексеев Н.В.):
  - 3.1. Отремонтировать и подготовить к работе противопожарную технику, оборудование, средства связи и противопожарный инвентарь.
  - 3.2. До 10 мая укомплектовать команду по борьбе с лесными пожарами.
  - 3.3. Создать резерв ГСМ и продуктов питания до пожароопасного сезона.
  4. Намскому ИОП (Дьяконов Н.В.), Намскому филиалу ГУ Якутское лесничество (Ефремов Е.М.):
    - 4.1. Обеспечить координацию действий всех сил и средств, обеспечивающих пожарную безопасность в лесном фонде в соответствии с законодательством РФ и РС(Я);
    - 4.2. Усилить проведение противопожарной пропаганды, обеспечить системное информирование населения и освещение в средствах массовой информации материалов по вопросам охраны лесов от пожаров;
    - 4.3. При заключении договоров аренды лесных участков предусмотреть включение в обязанность арен-

О МЕРАХ ПО ОХРАНЕ ЛЕСОВ ОТ ПОЖАРОВ НА ТЕРРИТОРИИ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «НАМСКИЙ УЛУС» в 2009 г.

даторов тушение лесных пожаров в отведенной лесосырьевой базе, самостоятельно.

- 4.4. Произвести работу по осуществлению контроля за лесопользователями, а также границы прилегающим в лесу по неукоснительному исполнению требованиям пожарной безопасности в лесах согласно нормам Кодекса РФ.
5. Намскому филиалу «Нам» НВК (Шишкин Г.П.), редактору газеты «Энсиэли» (Касьянов В.Г.), ОПС N 23 по МО «Намский улус» (Колпашиков И.В.), Намскому филиалу ГУ РС(Я) «Якутское лесничество» (Ефремов Е.М.):
  - 5.1. Усилить проведение противопожарной пропаганды, обеспечить системное информирование населения и оповещение в средствах массовой информации материалов по вопросам охраны лесов от пожаров.
  - 5.2. Обеспечить своевременное информирование населения о запрете (при необходимости) выезда в особо пожароопасные дни в лес населения.
  6. Рекомендовать Намский ЛТЦ ЯТЦЭ ОАО «Сахателеком» (Григорьев В.В.) обеспечить бесперебойной телефонной связи с 10 мая по 30 сентября 2009 г. Улусной ИОП, Намского филиала ГУ «Якутское лесничество» и администраций МО поселений.
  7. Опубликовать настоящее распоряжение в местной газете «Энсиэли».
  8. Контроль за исполнением данного распоряжения возложить на заместителя главы улуса Слепцова Н.В.

Глава улуса А. ИЛЬИН

Картинная галерея им. Е.М. Шапошникова при Намском педагогическом колледже приглашает на цикл выставок мастеров декоративно-прикладного искусства:

1. с 21 по 30 апреля на юбилейную выставку народных мастериц Москвитиной Татьяны Николаевны — 80 лет и Аргуновой Акулины Леонтьевны — 95 лет (открытие 21 апреля с 14:00, выставочный зал).
  2. с 23 апреля по 3 мая на персональную выставку художника — кострера, члена Союза художников РФ Петрова Романа Христофоровича (открытие 23 апреля с 12:00, кабинет N 88).
  3. с 25 апреля по 5 мая на выставку, посвященную 80-летию народной мастерицы Азаровой Валентины Прокопьевны (открытие 25 апреля с 14:00, культурно-эстетический центр «Ситим»).
- Выставки работают с 10-17 часов, выходной — суббота, воскресенье

«Туймаада» государственной ырыа ансамбл Нам улуһун олохтохторун муус устар 24 күнүгэр 1 Хомуустааха, 25-гэр Хатырыкка, 26-гар Хамаҕаттаба уонна ыам ыйын 2 күнүгэр Нам кинотеатрын саалатыгар «Сааскы эбэрдэ» шоу-программаба ыһгырар

ВНИМАНИЕ! Ювелирный цех «Топаз» предлагает скидку ювелирных изделий из золота по цене 400 руб. за 1 грамм и выше.

Наш адрес: с. Намцы, ул. И. Винокурова, 11 (2-й этаж аптеки Эверстовых)

ОБУРУОТЧУТТАРГА! Куулуан сылгы ноһуоһун атылыбыт, дьыбэ тирээн бээрэбит. **Билсэр тел. 89141060887**

Продается 3-комнатная благоустроенная квартира в центре с. Намцы (евроремонт), общей площадью 78,4 кв. м. Цена за 1 кв. м — 25000 руб. Возможно обмен с доплатой. Рассмотрим варианты. **Обр. по тел. 89142270080**

Бригада строителей построит любые деревянные срубы, быстро и качественно. **Обр. 27-6-28 (дом.), 27-6-04 (дом.), 89243677040, 89243668354**

Нам с. Даадар кварталыгар турар 2 хостоох благоустроеннай дьэни атылыбытын. **Тел. 42-4-18 (дьяэ), 89241689058**

Оформление юбилеев, свадеб, любых торжеств в национальном и современном стиле (шифон, органза, бумажная пластика). Быстро и качественно. **Дом. тел. 41-5-34, 41-4-01, 89142241360, 89142315356**

Продаю трактор «Синтай». **Тел. 28-3-43, 89241712474**

ОРИЕНТИРОВКА

ОУР КМ ОВД по Намскому району разыскивается пропавший без вести

Николаев Егор Николаевич, 30.10.1969 г.р., уроженец с. Намцы, проживающий в с. Намцы по ул. Чернышевского, 22, кв. 41, который ушел из дома 03.04.09 г. и не дает о себе знать. **Приметь:** на вид 42 года, лицо смуглое, прыщики на лбу. **Особые приметы:** отсутствие всех пальцев на руках и ногах.

Одежда: кожаная куртка черного цвета, шапка с кондором черного цвета со вставкой серой баранки, белый шарф, джинсовые брюки голубого цвета, кофта черного цвета с бело-красными полосками по горизонтали, ботинки зимние черного цвета.

Лиц, владеющих какой-либо информацией, просим сообщить в ОУР по тел.: (62) 41-489, 89142874476.

Лизинговая компания «Туймаада-Лизинг» извещает об изменении условий приема платежей:

с 31 марта 2009 г. лизинговые платежи по ранее заключенным договорам с лизинговой компанией «Туймаада-Лизинг» необходимо производить через дополнительные офисы ОАО ЯРФ «Россельхозбанк». При заполнении квитанции формы ПД-4 необходимо указать: фамилию, имя, отчество, а также основание платежа «лизинговый платеж».

При оформлении новой заявки, как основание платежа указать «авансовый платеж».

Заявки на приобретение техники и оборудования оформляются у представительной компании в улусах, а также через ТВС «Байылыат».

При переводе денежных средств комиссионное вознаграждение не удерживается.

ООО «Байылыат» реализует шифер, профнастил, ДВП, фанеру, стекломагнийевый лист, цинкованный лист, стекло оконное, пленку армированную, пакля, запчасти МТЗ, «Синтай», бензопилы, электроинструменты, ЖК-телевизоры, летняя-зимняя спецодежда.

Тел. 42-7-65

АРАССЫЙА ПОЧТАТА ИИТИННЭРЭ!

Муус устар 20 күнүттэн 30 күнүгэр дьэри 2009 с. иккис агарыгар чэпчэтилээх сурутуу сабалар. Сурутуу бары почта отделенияларыгар ытыллар. Суруйтарыахтыын сөп почтальону дьыбэ ыһгыран, маннькы телефонунан: 41-4-50.

Арассыыйа почтата мэлдьи аттыгар, мэлдьи аадырыскар!

Күндү оҕом, тапталлаах эдьийиҥит, таптыр кэргэнин, күн күбэй ийэбит, эйбэс эбээбит КАРМАНИЛОВА (СИБЦЕВА) Любовь Николаевна ыарахан ыарыттан муус устар 15 күнүгэр күн сириттэн барытын диригиник курутууан туран ийитиннэрэбит. Абата, кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, биһиргэ төрөөбүттэрэ, кийииттэрэ, күтүөттэрэ
Дьүөгэбитигэр Винокурова Дария Николаевнага биһиргэ төрөөбүт эдьийиэ КАРМАНИЛОВА Любовь Николаевна ыарахан ыарыттан эмискэ өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Дьүөгэлэрэ Потапова А.В., Коркина Л.Д., Иванова О.С.
Убаастыыр күтүөпүтүгэр Николай Егоровичка, оҕолоругар Людаба, Егоркаба, сиэннэригэр, күтүөттэригэр, кийииттэригэр, абатыгар, бырааттарыгар, балтыларыгар тапталлаах ийэлэрэ, эбэстэрэ, кэргэнэ, кыһа, эдьийиҥитэ КАРМАНИЛОВА (СИБЦЕВА) Любовь Николаевна ыалдьан олохтон туораабатынан дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Федоровтар, Дьыдаевтар дьыэ кэргэттэрэ
Күндү балтыбытыгар, эдьийиҥитигэр Ким Елизавета Ивановнага, күтүөпүтүгэр Николай Владимировичка, оҕолоругар тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, Амма олохтооҕо ЛЫТКИНА Екатерина Васильевна уһун ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытынан дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Еремеевтар, Максимова
Улуустаағы үөрэх управлениетин методическай научнай информациянай киинэ методист Ким Елизавета Ивановнага, кэргэнигэр Ким Николай Владимировичка, оҕолоругар, аймахтарыгар күндү ийэлэрэ, Амма олохтооҕо ЛЫТКИНА Екатерина Васильевна уһун, ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын биллэрэбит. Математика учууталларын холбохтара

Редактор КАСЬЯНОВ В. Г.
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционнай-издательскай ситим — 41332

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улуһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» государственной учреждение. Маасабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын тутуһуну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПИ №19-0428.**

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэҕитин, дьыбэит аадырыһын чопчу ыйың. Редакцияга кирибит суруктар төннөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биһир буолбат.**

“ЭНСИЭЛИ” - Нам улуһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложной ул. 4.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

“Энсиэли” хаһыат редакциянай-издательскай ситимигэр талылыһна уонна тангыһына. Хаһыат Дьокуускайга «Якутия» медиа-холдинг» ОАО бэчээттэнэ, Орджоникидзе ул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 2,5 бэчээт. лисс.

Көңүл сыананан атылланар
Индекс — 54889. Тираһа — 2575
 Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч. 17.04.2009
 Сакааһын №-рэ — 30